

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Західноукраїнський національний університет
Юридичний факультет
Кафедра цивільного права і процесу

РАПА Василь Євгенович

Цивільно-правове регулювання відносин побутового підяду / Civil law regulation of domestic contract relations

спеціальність: 081 - Право
освітньо-професійна програма - Право

Кваліфікаційна робота

Виконав студент групи ПРм-21
В. Є. Рапа

Науковий керівник:
к.ю.н., доцент, І.С.
Лукасевич-Крутник

Кваліфікаційну роботу
допущено до захисту:

" ___ " _____ 20__ р.

Завідувач кафедри
_____ **І.С. Лукасевич-Крутник**

ТЕРНОПІЛЬ – 2020

АНОТАЦІЯ

Рапа В.Є. Цивільно-правове регулювання відносин побутового підряду. – Рукопис.

Дослідження на здобуття освітнього ступеня «магістр» за спеціальністю 081 – Право, – Західноукраїнський національний університет, Тернопіль, 2020.

В роботі було проведено системний науково-правовий аналіз договору побутового підряду. Зокрема, розглянуто загальнотеоретичну характеристику договору та його правову природу. Поручено проблему правового регулювання договору побутового підряду. Також досліджено особливості його укладення і виконання. Проаналізовано специфіку змісту даного договору та його істотних умов. Висвітлено проблему особливостей відповідальності за порушення його положень.

SUMMARY

Rapa V.Y. Civil law regulation of domestic contract relations. – Manuscript.

Research on obtaining an educational degree " Master " on the specialty 081 – Law, – West Ukrainian National University, Ternopil, 2020.

The systematic scientific and legal analysis of domestic contract was carried out in the work. In particular, the general theoretical characteristic and legal nature was considered. The problem of legal regulation of domestic contract was raised. Also the features of its signing and fulfillment features were investigated. Specifics of content of the contract and its essential conditions were analyzed. The problem of features of liability for violations of its conditions was highlighted.

РЕЗЮМЕ

Кваліфікаційна робота містить 93 сторінки, список використаних джерел із 65 найменувань.

Метою кваліфікаційної роботи є аналіз договору побутового підряду, особливостей його динаміки, змісту та відповідальності за порушення умов.

Об'єктом дослідження є відносини у сфері договору побутового підряду.

Предметом дослідження є договір побутового підряду

Одержані результати та їх новизна: цей договір є самостійним цивільно-правовим договором; укладення може бути здійснено в усній та простій письмовій формі; належність виконання зобов'язань залежить не лише від дій підрядника, а й дій замовника; відшкодування моральної шкоди є досить проблематичним у відносинах за договором побутового підряду.

Ключові слова : цивільне право, договір, договір побутового підряду.

RESUME

Thesis contains 93 pages, a list of sources with 65 titles.

The aim of the thesis is analysis of domestic contract, signing and fulfillment features, content and liability for violations of its conditions.

Object is relations in the sphere of domestic contract.

The subject of research is domestic contract.

The results conclusions and innovation: the contract is independent civil law contract; signing of domestic contract can be carried out in oral form with the issuance of a receipt or other supporting document or in a simple written form; belonging of fulfillment of the duties under a domestic contract largely depends not only from the actions of the contractor, but also from the actions of the customer; compensation for non-pecuniary damage is quite problematic under domestic contract relations.

Keywords: civil law, contract, domestic contract.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ДОГОВОРУ ПОБУТОВОГО ПІДРЯДУ	7
1.1. Поняття та правова характеристика договору побутового підряду	7
1.2. Правова природа договору побутового підряду	15
1.3. Правове регулювання договору побутового підряду	22
Висновки до розділу 1	29
РОЗДІЛ 2. ДИНАМІКА ДОГОВОРУ ПОБУТОВОГО ПІДРЯДУ	31
2.1. Укладення договору побутового підряду	31
2.2. Виконання договору побутового підряду	42
Висновки до розділу 2	54
РОЗДІЛ 3. ЗМІСТ ДОГОВОРУ ПОБУТОВОГО ПІДРЯДУ ТА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ СТОРІН ЗА ЙОГО ПОРУШЕННЯ.....	56
3.1. Істотні умови договору побутового підряду.....	56
3.2. Права та обов'язки сторін договору побутового підряду	62
3.3. Відповідальність сторін договору побутового підряду за порушення умов договору побутового підряду	71
Висновки до розділу 3	82
ВИСНОВКИ	84
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	87

ВСТУП

Актуальність теми магістерської роботи. З прийняттям у 2003 році Цивільного кодексу України (далі - ЦК України) було збережено вже наявні раніше здобутки та напрацювання в сфері договірної права, а в той же час здійснено глобальне вдосконалення вже наявних інститутів права та започатковано нові з метою вдосконалення правового регулювання в цілому а також і забезпечення ефективного розвитку та функціонування ринкових відносин на території України. В той же час, ще по сьогоднішній день для вітчизняної правозастосовчої практики характерними явищами є наявність прогалів в законодавстві, неоднозначність правових норм, ускладнений процес інтеграції в європейський правовий простір.

Враховуючи те, що на даний час відбувається процес становлення ринкової економіки, яка є соціально орієнтованою, важливе місце мають договори підрядного типу, зокрема договір побутового підряду, адже він на практиці слугує важливим засобом для забезпечення споживчих потреб у різноманітних сферах суспільного життя. Особливої уваги ще заслуговує і те, що основоположною засадою ринкової економіки є належне забезпечення прав та законних інтересів споживача. Відповідальне та неухильне дотримання даної засади слугує базисом та вирішальним чинником не лише для покращення рівня правового захисту споживачів, а й також є рушієм до подальшого вдосконалення національного законодавства у сфері договірної права.

Станом на сьогоднішній день договір побутового підряду є широко поширеним на практиці і актуальним, адже він має на меті задоволення потреб передусім побутового характеру, зокрема, ремонт чи виготовлення різноманітних предметів для використання в побуті, обслуговування побутової техніки тощо. Значна популярність вищезазначеної угоди тягне за собою необхідність належного правового регулювання таких відносин а також функціонування ефективних правових механізмів, спрямованих на захист прав споживачів за договором. У зв'язку з цим актуальними залишаються дискусії з приводу

вдосконалення чинного законодавства та формування нових підходів у правозастосовчій практиці щодо договору побутового підряду.

Отже, актуальність обраної теми дослідження полягає в дискусійності теоретичних та практичних підходів до сутності і специфіки договору побутового підряду, його значимості для правової доктрини та суспільства в цілому а також особливостей його змісту і специфіки укладення та виконання.

Метою дослідження є проведення системного науково-правового аналізу договору побутового підряду, особливостей його укладення і виконання, дослідження специфіки змісту даного договору та особливостей відповідальності за порушення його умов.

Завданнями роботи є:

- дослідити наукові підходи до поняття договору побутового підряду;
- провести аналіз правової природи договору побутового підряду;
- з'ясувати особливості правового регулювання договору побутового підряду;
- розкрити специфіку динаміки договору побутового підряду, зокрема, укладення та виконання;
- розглянути зміст договору побутового підряду та особливості відповідальності за порушення його умов.

Об'єкт дослідження: суспільні відносини, які виникають у сфері укладення та виконання договору побутового підряду.

Предмет дослідження: договір побутового підряду.

Науково-теоретичну базу дослідження складають праці наступних науковців: Банасевич І. І., Басовська А.М., Вакулович Е.В., Ганчева А.М., Гриняк А. Б., Доценко О.О., Руських А.С., Лукасевич-Крутник І. С., Мироненко В. П., Пленюк М.Д., Резнікова В.В., Ситнік О.М., Черніков Б.Ю., Яновицька Г. Б. та інших науковців доктрини цивільного права і процесу, які займаються дослідженням договору побутового підряду, також підручники і навчальні посібники, монографії, нормативно-правові акти та судова практика.

Наукові методи дослідження. В ході написання магістерської роботи було застосовано комплекс загальнонаукових та конкретно-наукових методів. Обрання методів дослідження здійснювалося із врахуванням особливостей мети, завдань, об'єкта та предмета наукового дослідження. З загальнонаукових методів було застосовано наступні методи: синтез, аналіз, порівняння, аналогія, конкретизація. З конкретно-наукових методів було застосовано наступні методи: догматичний, порівняльно-правовий, формально-юридичний.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що магістерська робота являє собою комплексне наукове дослідження договору побутового підряду.

Новизна дослідження проявляється у формуванні таких наукових положень:

– дістало подальшого розвитку положення про те, що договір побутового підряду є самостійним цивільно-правовим договором з огляду на специфіку суб'єктного складу, особливості предмета та мети договору;

– доведено, що укладення договору побутового підряду може бути здійснено в усній формі із видачею квитанції чи іншого підтверджуючого документа чи в простій письмовій формі;

– обґрунтовано, що належність виконання зобов'язань за договором побутового підряду значною мірою залежить не лише від дій підрядника, а й дій замовника, який повинен сприяти виконанню підрядником своїх обов'язків;

– з'ясовано, що відшкодування моральної шкоди є досить проблематичним у відносинах за договором побутового підряду, про що свідчать матеріали судової практики та відсутність чинних законодавчо визначених критеріїв обчислення моральної шкоди.

Практична значущість одержаних результатів базується на тому, що вони становлять теоретико-прикладний інтерес та можуть бути застосовані:

– у подальших науково-теоретичних дослідженнях актуальних проблем договору побутового підряду;

– у законодавчій діяльності шляхом імплементації запропонованих рекомендацій в контексті підготовки законопроектів, які мають на меті вдосконалення правового регулювання договору побутового підряду;

– у діяльності судових та правоохоронних органів завдяки застосуванню рекомендацій під час їх практичної діяльності;

– у навчальному процесі матеріали роботи можуть бути використані під час підготовки підручників та посібників, а також під час проведення лекційних і семінарських занять з дисциплін «Цивільне право» та «Цивільний процес».

Апробація результатів роботи. За матеріалами проведеного дослідження опубліковано тези доповіді на IV Міжнародній науковій студентській конференції «Правова система України в умовах європейської інтеграції: погляд студентської молоді» (м.Тернопіль, 15 травня 2020 року).

Структура роботи. Магістерська робота складається зі вступу, трьох розділів, що містять 8 підрозділів, висновків а також списку використаних джерел. Загальний обсяг дослідження становить 93 сторінки.

РОЗДІЛ 1.

ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ДОГОВОРУ ПОБУТОВОГО ПІДРЯДУ

1.1. Поняття та правова характеристика договору побутового підряду

У доктрині цивільного права України велика увага приділяється питанню договірному праву. Саме по собі укладення договору являє собою сукупність процесів, які спрямовані на узгодження волі суб'єктів, які власне ініціювали укладення такого договору. У зв'язку з цим укладений договір по суті відображає вже узгоджену волю сторін. На практиці в більшості випадків мета укладення договору сторонами за договором має зустрічний характер, адже кожна з них укладає договір задля досягнення власних цілей, які зазвичай є відмінною від цілей протилежної сторони. Наприклад, коли мова йде про договір купівлі-продажу, продавець має на меті відчужити певний товар і одержати відповідну винагороду, обумовлену ціною, а покупець прагне набути у власність товар для певних потреб. В той же час, укладення договору тягне за собою і виникнення відповідних зобов'язань, наприклад, продавець повинен передати покупцеві товар, а покупець повинен оплатити його вартість.

В цілому, зобов'язання, які виникають на основі цивільно-правових договорів, виступають одним з визначальних рушіїв виникнення, зміни та припинення цивільних відносин. Це пов'язано з тим, що зобов'язання в цивільному праві зараз надзвичайно поширені на практиці не лише в контексті відносин підприємницького характеру, а й на побутовому рівні. З огляду на це особливу увагу в даному випадку доцільно звернути на договори, які спрямовані на виконання певних робіт. На сьогоднішній день таким договорам приділяється велика увага з боку вітчизняних цивілістів, адже велика популярність договору на практиці тягне за собою необхідність постійного проведення наукових досліджень проблем такого договору, також і формування

рекомендацій з вдосконалення правового регулювання. Яскравим прикладом актуальних договорів можуть виступати договори підрядного типу.

На сьогоднішній день цивільно-правові підрядні відносини досить часто виникають на практиці, адже їхнє основне призначення - задовольнити інтереси замовника шляхом виконання певних робіт. Одним з договорів підрядного типу є договір побутового підряду, який спрямований на задоволення побутових та інших особистих потреб. Прикладів з життя щодо укладення такого договору є безліч - ремонт автомобіля, встановлення міжкімнатних дверей, встановлення каміна тощо.

Відповідно до ч.1 ст. 865 ЦК України за договором побутового підряду підрядник, який здійснює підприємницьку діяльність, зобов'язується виконати за завданням фізичної особи (замовника) певну роботу, призначену для задоволення побутових та інших особистих потреб, а замовник зобов'язується прийняти та оплатити виконану роботу [60]. Терміни «замовник» та «підрядник» є загальними для всіх різновидів підрядних договорів [30, с. 60].

Аналіз вищезазначеної статті свідчить про те, що законодавець по відношенню до цього договору особливу увагу акцентує на особливостях його суб'єктного складу, адже надає не лише перелік сторін договору, а й звертає увагу на їх правовий статус, який є необхідним для того, щоб договір вважався договором побутового підряду. Законодавець визначив дві сторони договору-замовник та підрядник.

В даній ситуації, замовником може виступати виключно фізична особа, яка звертається до підрядника з проханням виконати певну роботу, а результат якої не є призначеним та не пов'язаним з підприємницькою діяльністю, адже такий договір базується на задоволенні виключно побутових та особистих потреб, що є його визначальною ознакою. Що стосується підрядника, то ним може бути виключно суб'єкт підприємницької діяльності. Акцентуючи увагу на статусі підрядника, законодавець наголошує, що підрядником за таким договором виступає лише той суб'єкт, діяльність якого спрямована на

виконання певних робіт в силу його виду діяльності, спрямованого на задоволення потреб споживачів таких робіт.

Окрему увагу слід приділити ч.2 і ч.3 ст. 865 ЦК України, згідно з якими договір побутового підряду є публічним договором та до відносин за договором побутового підряду, не врегульованих цим Кодексом, застосовується законодавство про захист прав споживачів. Відповідно до ч.1 ст. 633 ЦК України публічним є договір, в якому одна сторона - підприємець взяла на себе обов'язок здійснювати продаж товарів, виконання робіт або надання послуг кожному, хто до неї звернеться (роздрібна торгівля, перевезення транспортом загального користування, послуги зв'язку, медичне, готельне, банківське обслуговування тощо) [60].

Як зазначає Лукасевич-Крутник І.С., «договір побутового підряду є публічним. Тому підрядник за цим договором не має права відмовитись від його укладення за наявності у нього можливостей виконання певної роботи та бере на себе обов'язок здійснювати виконання робіт кожній фізичній особі, яка до нього звернеться; умови договору побутового підряду встановлюються однаковими для всіх замовників. Замовником у договорі побутового підряду може бути фізична особа-споживач у розумінні Закону України «Про захист прав споживачів». Підрядником за цим договором виступає суб'єкт підприємницької діяльності, який виконує певну роботу, призначену для задоволення побутових та інших особистих потреб замовника» [35, с.154].

Аналогічної позиції дотримується також й І. І. Банасевич, зазначаючи, що «оскільки у дефініції ч.1 ст.865 ЦК України йдеться про фізичну особу, яка замовляє виконання роботи задля задоволення своїх побутових та інших особистих потреб, то ця фізична особа не хто інший як споживач. З огляду на те, що ч.3 ст. 865 ЦК України передбачає застосування до правовідносин, що виникають із договору побутового підряду, положень законодавства про захист прав споживачів, правовий статус замовника за даним договором буде визначатись і нормами глави 61 ЦК України, і Законом України «Про захист прав споживачів» [1, с.64].

Варто погодитися з позиціями вищезазначених науковців, адже справді договір побутового підряду слід відносити до споживчих договорів з огляду на його публічно-правовий характер, специфічний суб'єктний склад і призначення виконуваних робіт-задоволення побутових та особистих потреб. В нашому випадку сам замовник виступає споживачем тих робіт, які будуть виконуватися підрядником на основі здійснення останнім підприємницької діяльності.

В даній ситуації справді можемо говорити про те, що сторони договору побутового підряду за своєю суттю є нерівними, однак законодавець задля формування розумного балансу між їх правами та інтересами надав замовнику як споживачу низку додаткових правомочностей для зрівняння правового статусу сторін договору. Прикладом може слугувати закріплення в ст. 10 Закону України «Про захист прав споживачів» додаткових гарантій для споживача у тому випадку, коли підрядник порушує умови договору [46].

На думку М. Д. Пленюк «виключний суб'єктний склад, визначений законодавцем, здебільшого викликає подив. Адже не тільки фізична особа може замовляти виконання певної роботи, яка буде призначена для задоволення особистих потреб. Юридичній особі теж потрібно виконання певного роду робіт, результати яких задовольнятимуть потреби юридичної особи та не матимуть на меті отримання прибутку. Так, для обслуговування клієнтів юридичній особі, перш за все, потрібно облаштувати приміщення, тому юридична особа вправі звернутися до підрядника, який може виготовити меблі для офісу, які і будуть «служити» для споживчих цілей. Метою такого замовлення не буде отримання прибутку, оскільки представники юридичної особи користуватимуться ними самі» [39, с.23].

А. М. Ганчева також дотримується позиції, що «споживачами у договорі побутового підряду можуть бути як фізичні особи, в тому числі й фізичні особи-підприємці, так і юридичні особи, адже відповідно до ст. 91 ЦК України юридична особа може мати такі самі цивільні права і обов'язки, як і фізична особа, крім тих, які за своєю природою можуть належати лише людині» [10, с.111].

З приводу зазначеного вище можна сказати наступне: 1) юридична особа не може бути згідно ст.855 ЦК України та ст.1 Закону України «Про захист прав споживачів» замовником за договором побутового підряду, а саме тому такі відносини повинні регулюватися іншими цивільно-правовими договорами; 2) оскільки умови договору побутового підряду передбачають використання замовником результатів роботи підрядника виключно для побутових чи особистих цілей за неучасті такого майна в процесі підприємницької діяльності, то в такій ситуації сама договірна конструкція буде іншою.

Проаналізувавши чинне законодавство та наукові підходи до суб'єктного складу договору побутового підряду, можемо виокремити наступні особливості: 1) специфічний суб'єктний склад - замовником виступає виключно фізична особа, а підрядником в такому договорі може виступати як юридична особа-суб'єкт підприємницької діяльності, так і фізична особа-підприємець; 2) замовником може бути фізична особа, яка не використовуватиме одержані від підрядника результати роботи в процесі здійснення підприємницької діяльності; 3) в доктрині цивільного права неодноразово піднімалося питання щодо віднесення юридичних осіб до замовників за договором побутового підряду, однак чинне законодавство досі визначає замовником лише фізичну особу.

На основі вищесказаного можемо сформулювати наступний підхід до визначення поняття «договір побутового підряду», згідно з яким він являє собою публічний договір споживчого характеру, за яким підрядник-суб'єкт підприємницької діяльності зобов'язується здійснити виконання певних робіт на користь замовника, результат яких буде використовуватися останнім для побутових чи особистих потреб, а замовник зобов'язується оплатити виконані роботи та прийняти їх результат.

Аналізуючи правову характеристику договору побутового підряду, варто звернути увагу і на його ознаки. Ознаки будь-якого цивільного договору безпосередньо пов'язані із його специфікою, зокрема, суб'єктним складом, метою укладення, результатом виконання тощо. Коли ж ми говоримо про

договір побутового підряду, то можемо констатувати факт відсутності дискусій з приводу встановлення ознак такого договору.

Договір підряду за своїми характеристиками належить до двосторонніх, консенсуальних та оплатних договорів. Цей договір є двостороннім або, двосторонньо-зобов'язуючим, бо участь в ньому беруть дві сторони - замовник та підрядник, які мають певні взаємні права та обов'язки. Цей договір є консенсуальним, оскільки він вважається укладеним з моменту досягнення згоди сторін щодо усіх істотних умов договору. Договір побутового підряду є оплатним, оскільки замовник зобов'язаний оплатити зроблену підрядником роботу [64, с.315].

З вищезазначеною позицією варто погодитись з огляду на наступне. Нормами ч.1 ст. 865 ЦК України не передбачено наявності інших сторін, відмінних від замовника і підрядника, а тому твердження щодо двосторонності договору побутового підряду є цілком вірним. На сам двосторонній характер договору також вказує і наявність прав та обов'язків як в замовника, так і в підрядника, оскільки замовник має право вимагати від підрядника виконання обумовлених договором робіт, а замовник приймає від підрядника результати виконаних останнім робіт та оплачує їх виконання. В той же ж час, підрядник зобов'язаний належно і якісно виконати свою роботу, натомість він має право на одержання від замовника винагороди за виконану роботу.

Варто зазначити, що хоч даний договір є двостороннім, на практиці часто підрядник перебуває в більш вигідному становищі, порівняно з замовником. Прикладом можуть слугувати правові наслідки нез'явлення замовника за одержанням роботи, передбачені в ст. 874 ЦК України. В ч.1 вищезазначеної статті передбачено, що у разі нез'явлення замовника за одержанням виконаної роботи або іншого ухилення замовника від її прийняття підрядник має право, письмово попередивши замовника, зі спливом двох місяців від дня такого попередження продати предмет договору побутового підряду за розумну ціну, а суму виторгу, з вирахуванням усіх належних підрядникові платежів, внести у депозит нотаріуса, нотаріальної контори на ім'я замовника. В ч.2 зазначено, що

підрядник має право у випадках, визначених частиною першою цієї статті, замість продажу предмета договору побутового підряду притримати його або вимагати відшкодування[60].

На нашу думку, в даній ситуації правомочність підрядника щодо продажу предмета договору є досить суперечливою, оскільки в деяких випадках може суперечити інтересам замовника. На підставі ч.1 ст. 331 ЦК України особа, яка виготовила (створила) річ зі своїх матеріалів на підставі договору, є власником цієї речі [60]. Ця норма застосовується тоді, коли мова йде про виготовлення речі з матеріалів підрядника. Ми ж вважаємо, що цілком виправданим є те, що підрядник повинен в таких випадках мати право продажу предмета договору, виготовленого з власних матеріалів.

Коли мова йде про виготовлення речі з матеріалів замовника, то в таких ситуаціях наявність права продажу предмета договору підрядником є досить суперечливою. Це пов'язано з тим, що у випадку цілеспрямованого неприбуття і ухилення замовника від прийняття результатів робіт немає жодних сумнівів, що підрядник має мати право на здійснення продажу таких речей, адже це не порушуватиме інтересів замовника, який свідомо не приймає результат робіт.

В той же час, протилежною є ситуація, коли замовник в силу об'єктивних обставин не може прийняти результат робіт, наприклад, тяжка хвороба і перебування на стаціонарному лікуванні, відрядження тощо. На нашу думку, в таких випадках продаж предмета договору суперечить правам та інтересам замовника, який з об'єктивних причин не виконав своєчасно до настання самого моменту продажу свій обов'язок з прийняття результату роботи.

У зв'язку з вищесказаним ми вважаємо, що доцільним буде внесення змін до ч. 1 ст. 874 ЦК України, зокрема, фразу «у разі нез'явлення замовника за одержанням виконаної роботи або іншого ухилення замовника від її прийняття» [60] варто замінити фразою «у разі цілеспрямованого нез'явлення замовника за одержанням виконаної роботи чи свідомого ухилення замовника від її прийняття». На нашу думку, така зміна в законодавстві дасть змогу

покращити правове становище замовників, які з об'єктивних причин не можуть своєчасно прийняти результати робіт, виконаних підрядником.

Що стосується інших ознак договору побутового підряду, то його оплатність прямо впливає з змісту ч.1 ст. 865 ЦК України, адже замовник за договором приймає та оплачує результати робіт, виконаних підрядником. Окрім того на оплатність також вказує і правовий статус підрядника, адже ним може бути лише суб'єкт підприємницької діяльності. Згідно з приписами ст. 42 ГК України «підприємництво - це самостійна, ініціативна, систематична, на власний ризик господарська діяльність, що здійснюється суб'єктами господарювання (підприємцями) з метою досягнення економічних і соціальних результатів та одержання прибутку» [11]. Оскільки лише суб'єкт підприємницької діяльності може укласти договір побутового підряду з замовником, то, відповідно, такий договір є виключно оплатним.

Коли ми говоримо про консенсуальність договору побутового підряду, це підтверджується перш за все в ч.1 ст.866 ЦК України, де зазначено, що «договір побутового підряду вважається укладеним у належній формі, якщо підрядник видав замовникові квитанцію або інший документ, що підтверджує укладення договору»[60]. Варто взяти до уваги також і ст. 868 ЦК України, згідно з якою «підрядник зобов'язаний до укладення договору побутового підряду надати замовникові необхідну та достовірну інформацію про запропоновані роботи, їх види та особливості, про ціну та форму оплати роботи, а також повідомити замовникові на його прохання інші відомості, що стосуються договору» [60].

З вищезазначених правових норм робимо висновок, що перед власне самим укладенням договору підрядник ознайомлює замовника з його умовами та у випадку їх узгодження з замовником укладається сам договір, а видача квитанції чи іншого документа підтверджує факт досягнення сторонами згоди щодо істотних умов договору і, відповідно, його укладення. В сукупності, укладенню договору побутового підряду передують низка процесів з приводу узгодження сторонами умов договору, власне сам процес укладення, який набуває юридичної сили тоді, коли буде належно оформлено документ, що

підтверджує факт укладення договору. Саме тому договір побутового підряду є консенсуальним.

1.2.Правова природа договору побутового підряду

Коли мова йде про дослідження специфіки правової природи договору побутового підряду, то можна з впевненістю стверджувати, що на даний час в навчальній та науково-періодичній літературі досить мало уваги було приділено даному питанню. На нашу думку, дослідження правової природи в контексті договірної права має досить важливе значення. Мова йде як і про теоретичну значимість для доктрини цивільного права, адже це дає можливість достеменно з'ясувати сутність договору та вирішити наявні проблемні питання і дискусії. З практичної точки зору дослідження правової природи договору також є досить актуальною. На даний момент договір побутового підряду відноситься до тих договорів, які найбільш часто укладаються на практиці абсолютною більшістю суб'єктів цивільних правовідносин.

Значна популярність на практиці договору побутового підряду перш за все є обумовлена розбудовою ринкової економіки в Україні. Цей процес значною мірою вплинув на суспільство в цілому, адже завдяки розвитку ринкових відносин відбулося значне збільшення кількості суб'єктів підприємницької діяльності. В той же час, завдяки науково-технічному прогресу досить сильно розширився перелік робіт, які можуть бути виконані в контексті підрядних відносин. Саме ці чинники загалом і стали причиною здобуття договором побутового підряду неабиякої практичної значимості та актуальності в сучасних умовах.

Окрім цього, дослідження правової природи вищезазначеного договору матиме користь і для судочинства, адже чим більше договір укладається на практиці, тим більшим є зазвичай відсоток судових спорів, які виникають у

зв'язку з таким договором. Саме тому при дослідженні специфіки правової природи договору побутового підряду важливе значення має поєднання як теоретичних підходів до природи договору, так і практичних, зокрема, доцільно також взяти до уваги правове регулювання, передбачене чинним законодавством України.

В доктрині цивільного права України неодноразово порушувалося питання співвідношення договору побутового підряду і договорів про надання послуг. На перший погляд, ці договори є схожими з огляду на те, що в обидвох випадках одна сторона виконує певну дію на користь іншої сторони, а інша сторона натомість оплачує виконання такої дії. Ми вважаємо, що між вищезазначеними договорами існує подібність, однак все ж їх доцільно розмежовувати як окремі договірні конструкції, а ототожнення в даному випадку буде неприпустимим. У зв'язку з цим доцільним буде дослідження відмінних рис таких договорів.

Перш за все варто звернути увагу на те, що існує відмінність з приводу предмета договору. Коли ми говоримо про договір побутового підряду, то його предметом буде виступати результат проведеної підрядником роботи, який буде мати матеріальний характер. Прикладом може в даному випадку слугувати відремонтований автомобіль чи мобільний телефон, виготовлена шафа тощо. На противагу результату виконаної роботи, послуга ж характеризується відмінною правовою природою. Коли ми говоримо про процес виконання договору побутового підряду, то підрядник потребує певного періоду часу для виконання роботи, а після виконання всіх необхідних дій він отримує результат, який власне і надає замовнику. В даній ситуації замовник може здобувати результат робіт лише через певний проміжок часу. Коли ж мова йде про послугу, то замовник здобуває результати по мірі її надання, тобто сам момент одержання результатів триває протягом виконання самого договору.

Слід зазначити, що в чинному законодавстві, на превеликий жаль, є наявні протиріччя з приводу співвідношення робіт та послуг. Зокрема, А.Б.

Гриняк зазначає, що «законодавець у ст. 715 Цивільного кодексу (далі - ЦК) України невідомо з яких підстав ототожнює поняття «роботи» та «послуги», підтвердженням чого є ч. 5 зазначеної статті, згідно з якою договором (мається на увазі міни) може бути встановлений обмін майна на роботи (послуги). Обґрунтованість такого узагальнення в тексті основного акта цивільного законодавства викликає подив, оскільки у главах 61 і 63 книги 5 ЦК України відображено розмежування такого роду договірних відносин» [18, с.18]. З даною позицією справді варто погодитись, адже законодавцем на прикладі договору міни було здійснено ототожнення робіт та послуг. На нашу думку, роботи та послуги все ж відрізняються.

В.В. Резнікова на основі дослідження характерних рис послуг відносить до їх переліку відносить наступні: корисний ефект, невіддільність від джерела, непомітність та невідчутність, нематеріальність, якість і диференційованість якості, ексклюзивність, неможливість зберігання, невичерпність [50, с.155-163]. Власне на основі вищесказаного можна прослідкувати значну диференціацію сутності робіт та послуг, а тому доцільним буде внесення змін до ч.5 ст.715 ЦК України з метою відокремлення змісту вищезазначених категорій. З цього приводу Б.Ю. Черніков слушно зазначає, що «незважаючи на значну подібність, для цих договірних типів притаманні характерні ознаки, які дозволяють розмежовувати їх між собою та відмежовувати від інших договірних конструкцій» [62, с.89]. Як зазначають О.О. Доценко та А.С. Руських з приводу відмінних ознак робіт та послуг, до них «необхідно віднести спрямованість зобов'язання, тобто той правовий результат, якого намагаються досягти сторони; характер інтересу відповідної сторони - замовника; предмет зобов'язання: робота або послуга, що в основному і визначає його зміст» [20, с.435].

Варто також проаналізувати і відмінність правової природи договору побутового підряду і договору купівлі-продажу. На перший погляд здається, що ці договори є досить схожими, адже в обох випадках одна сторона передає

певну річ другій стороні, а натомість друга сторона здійснює оплату на користь першої сторони. Коли ми говоримо про договір побутового підряду, то в такому випадку підрядник виконує необхідні роботи, потім досягає очікуваного замовником результату і передає одержані здобутки замовнику. В свою чергу, замовник здійснює оплату за одержаний результат робіт. При укладенні договору купівлі-продажу продавець передає певну річ покупцю, а покупець оплачує її вартість. В даному контексті дійсно помітна схожість вищезазначених правових конструкцій.

В той же час, протилежність зазначених договорів проявляється в тому, що договір побутового підряду базується на передачі замовнику результатів робіт, виконаних підрядником. А коли говоримо про купівлю-продаж, то в такому випадку не завжди продавець буде передавати покупцю річ, яку він власноруч виготовив чи переробив. Так, не виключаються випадки продажу речей, які стали результатом робіт, виконаних продавцем. Як правило, здійснюється продаж речей, які не виступають результатом дій продавця. Більше того, купівля-продаж охоплює лише передання певної речі покупцю та оплату останнім вартості такої речі. В той же ж час, договір побутового підряду охоплює не лише передачу певної речі як результату роботи, а й сам процес виконання необхідних дій для одержання такого результату. Саме у цьому полягає принципова відмінність договору купівлі-продажу від договору побутового підряду.

Варто взяти до уваги також і позицію А.М. Басовської, яка зазначає, що «близьким за своїми ознаками до договору побутового підряду є договір поставки. Як і договір побутового підряду договір поставки зобов'язує боржника до передачі предмету договору, тобто очевидним є те, що деякі права та обов'язки сторін збігаються, зокрема обов'язок передати й оплатити отримані речі» [4,с.159]. На нашу думку, з даною позицією також доцільно погодитися, адже справді вищезазначені договори характеризуються наявністю спільних рис. Перш за все, в обох випадках мова йде про передачу речі однією

стороною іншій стороні та одержання оплати за це. Водночас, відмінність полягає в тому, що у випадку поставки йде мова про передачу певної речі, яка не була виготовлена постачальником, а побутовий підряд характеризується передачею речі, яка є результатом роботи самого підрядника. Наявні також і протилежності щодо суб'єктного складу, адже в випадку поставки обидві сторони є суб'єктами підприємницької діяльності, а побутовий підряд характеризується тим, що споживачем може бути лише фізична особа, яка не є суб'єктом підприємницької діяльності. Виходячи з специфіки суб'єктного складу, можемо виокремити ще одну відмінність вищезазначених договорів - мета подальшого використання речі. Враховуючи, що сторонами за договором поставки можуть виступати лише суб'єкти підприємницької діяльності, то, відповідно, набута покупцем річ буде використовуватися у підприємницькій діяльності останнього. На противагу цьому, укладаючи договір побутового підряду, замовник вже в подальшому використовує результат роботи підрядника для особистих чи інших побутових потреб. У зв'язку з вищесказаним можемо стверджувати, що договір поставки і договір побутового підряду мають чимало відмінних рис, що свідчить про неможливість ототожнення їх правової природи.

Варто також і взяти до уваги специфіку співвідношення трудового договору та договору побутового підряду. Спільною рисою в таких договорах слугує виконання однією з сторін певних робіт, прийняття другою стороною її результатів та надання виконавцю таких робіт винагороди. В той же час, існує чимало відмінностей таких договорів. Перш за все, відмінним є їх правове регулювання, адже виконання трудового договору базується на основі трудового законодавства і, відповідно, наявності трудових обов'язків працівника. В свою чергу, договір побутового підряду характеризується відсутністю трудових відносин між підрядником і замовником. Також наявні відмінності щодо суб'єктного складу, адже коли ми говоримо про трудовий договір, то працівником може виступати виключно фізична особа. На

протизагу трудовому договору, договір підряду може укладатися суб'єктом підприємницької діяльності, а ним може бути як юридична особа, так і фізична особа-підприємець.

Ще одну важливу ознаку, яка по суті відрізняє договір побутового підряду і трудовий договір, зазначає А.Б. Гриняк: «предметом договору підряду є певний результат виконаної роботи, то у трудовому договорі такий результат не є обов'язковою умовою, оскільки за трудовим договором основне значення відіграє трудова діяльність працівника в цілому, а не певної разової роботи» [16, с.135]. Варто погодитись з даною позицією, адже справді побутовий підряд характеризується єдиним результатом проведених робіт - полагоджена шафа, виготовлена поличка тощо і досягнення бажаного результату власне є показником належного виконання договору в цілому. В той же час, трудовий договір передбачає виконання різних робіт в сукупності і належність дотримання умов трудового договору буде залежати від виконання працівником всіх обов'язків, передбачених такою угодою.

На основі проведеного порівняльного дослідження ми можемо зробити висновок, що договір побутового підряду належить до договорів підрядного типу та містить низку ознак, які виділяють його правову природу з-поміж інших договірних конструкцій. Саме це є підставою виділення побутового підряду як самостійного цивільно-правового договору у параграфі 2 глави 61 ЦК України. Визначальною рисою вищезазначеного договору є мета його укладення - виконання підрядником певних робіт, результат яких приймає замовник.

Як зазначає Лукасевич-Крутник І.С., «проблемним видається те, що виділення окремих різновидів договору підряду у главі 61 ЦК України здійснено за різними критеріями. Так, якщо в основі виокремлення договорів будівельного підряду та підряду на проектні та пошукові роботи лежить специфіка предмета, то побутовий підряд виділено за іншими ознаками (суб'єктний склад, мета)» [35, с.154]. Справді, такий спосіб виокремлення

законодавцем на основі відмінних між собою критеріїв та ознак є дещо суперечливим, однак це досить позитивно вплинуло на цивільні правовідносини, адже це дає змогу належним чином захистити права та законні інтереси обох сторін - замовника та підрядника. В даній ситуації пріоритетним для замовника виступає своєчасне отримання якісного результату внаслідок роботи підрядника, а для підрядника визначальне значення має одержання розумної винагороди, яка буде цілком прийнятною та відповідатиме реальним зусиллям, які були потрібні для виконання роботи.

Як вже зазначалось раніше, для договору побутового підряду характерна часткова нерівність правових статусів сторін, однак законодавче закріплення додаткових гарантій, зокрема у ст.10 ЗУ «Про захист прав споживачів» [46] дали змогу наблизити обсяг правомочностей замовника до обсягу правомочностей підрядника та такі гарантії посилюють рівень правового захисту замовника. На нашу думку, таке рішення з боку законодавця є правильним, адже забезпечення законних інтересів споживача повинне бути пріоритетним напрямком в контексті захисту прав людини і громадянина. Необхідність посилення правового захисту замовника пов'язана перш за все з частим застосуванням на практиці договору побутового підряду. Враховуючи те, що згідно з ч.2 ст.865 ЦК України договір законодавцем було визнано публічним, це є підтвердженням значної популярності договору.

З цього приводу І.І. Банасевич слушно зазначає, що «публічний характер правовідносин за участю споживача визначається тим, що держава, здійснюючи регулювання економіки загалом, розглядає захист прав споживачів не просто як один із інститутів права, а як один із пріоритетних напрямів своєї діяльності, спрямований на забезпечення конституційних прав людини і громадянина на життя, здоров'я, безпечне навколишнє середовище тощо» [3, с.181]. Доцільно взяти до увагу також і позицію Г.Б. Яновицької, яка з цього приводу зазначає наступне: «правовий статус споживача в підрядних відносинах потребує чіткого визначення, оскільки це створить належний механізм захисту сторони-

замовника в разі невиконання чи неналежного виконання підрядником своїх обов'язків або іншого порушення» [65, с.127].

Саме тому природа договору побутового підряду хоч і характеризується наявністю спільних рис з іншими цивільно-правовими договорами, але все ж вона на сьогоднішній день є досить особливою з огляду на суб'єктний склад, відмінну від інших договорів мету подальшого використання результатів робіт, специфіку укладення і виконання, публічність та споживчий характер договору. На нашу думку, такі ознаки дають змогу чітко окреслити правову природу договору побутового підряду та проаналізувати його сутність.

Відокремлення побутового підряду як самостійної договірної конструкції є цілком виправданим та потрібним в сучасних реаліях, адже в даному випадку ключову роль відіграє споживчий характер такого договору. Враховуючи те, що на даний час активно здійснюється розбудова правової держави в Україні, дослідження природи договорів споживчого характеру не втрачають своєї актуальності та є необхідними для вдосконалення інституту захисту прав споживачів.

1.3. Правове регулювання договору побутового підряду

Прийняття у 2003 році ЦК України ознаменувало глобальне вдосконалення вітчизняного законодавства та приведення у відповідність суспільним реаліям правових норм, запровадження нових інститутів права. Особлива увага законодавцем була приділена питанню правового регулювання договірних відносин, зокрема підрядних. Договору побутового підряду було присвячено параграф 2 глави 61 ЦК України, який містить однойменну назву «Договір побутового підряду». Проведене дослідження правової природи побутового підряду свідчить про те, що він характеризується наявністю низки специфічних ознак, які значною мірою відрізняють його від інших договірних конструкцій, а тому ми вважаємо, що цілком вірним є виділення законодавцем

побутового підряду як окремого та, відповідно, самостійного цивільного-правового договору. Визначальною особливістю вищезазначеного договору є те, що він базується на задоволенні особистих та побутових потреб фізичних осіб в виконанні певних робіт. Саме ця ознака є по суті основоположним показником самостійності даної договірної конструкції.

Проблема правового регулювання цивільних відносин по сьогоднішній день не втрачає своєї актуальності. Це пов'язано з тим, що законодавство повинне чітко відображати суспільні реалії, які наявні на момент чинності правових норм, а тому важливе значення мають дослідження нормативно-правової бази. Це дає змогу виявити проблеми та недоліки, з'ясувати наявність прогалин та сформулювати рекомендації щодо вдосконалення законодавства і подальшого вектору розвитку правового регулювання правовідносин в цілому.

Згідно з чинним законодавством (ст.865 ЦК України) договір побутового підряду передбачає наявність двох сторін договору - підрядника як суб'єкта підприємницької діяльності (юридичну особу або фізичну особу підприємця) та замовника (фізичну особу). Укладаючи договір побутового підряду підрядник зобов'язується виконати певну роботу для замовника, результати якої призначені для задоволення потреб замовника в повсякденному житті, тобто мова йде про потреби особистого чи побутового характеру. Замовник в свою чергу покладає на себе обов'язок прибути до підрядника після завершення робіт, прийняти їх результати та оплатити вартість робіт згідно з умовами укладеного договору.

Законодавець в ч. 2 ст. 865 ЦК України відносить даний договір до системи публічних договорів, що свідчить про можливість застосування до відносин, обумовлених договором побутового підряду, статті 633 ЦК України, яка дає визначення публічного договору та характеризує специфіку його укладення та виконання. На нашу думку, саме віднесення договору побутового підряду до публічних договорів пов'язане з тим, що цей договір дає змогу забезпечити потреби досить значного кола споживачів, які мають на меті одержати результат певної роботи. Враховуючи те, що договір має публічний

характер, це означає, що і коло учасників завжди буде незмінним - суб'єкт підприємницької діяльності та фізична особа.

Окрім цього, нормами параграфу 2 глави 61 ЦК України також врегульовано і питання форми договору побутового підряду, гарантій прав замовника, специфіки укладення договору з огляду на його публічність, особливості виконання робіт з матеріалів замовника та підрядника, гарантій прав замовника, оплати результатів робіт, правових наслідків нез'явлення замовника для прийняття результатів робіт підрядника [60].

Доцільно взяти також до уваги і те, що оскільки договір побутового підряду є різновидом класичного договору підряду, то логічним є те, що і норми, які врегульовують договір підряду, мають поширювати свою дію і на договір побутового підряду. Саме така позиція і знайшла своє відображення в параграфі 1 глави 61 ЦК України, а саме в ч. 4 ст. 837 ЦК України, де зазначено наступне: «до окремих видів договорів підряду, встановлених параграфами 2-4 цієї глави, положення цього параграфу застосовуються, якщо інше не встановлено положеннями цього Кодексу про ці види договорів» [60]. Враховуючи те, що параграф 2 глави 61 ЦК України на даний час не містить жодних норм, які б унеможливили застосування до умов договору побутового підряду норм, якими врегульовується договір підряду, то ми можемо стверджувати про можливість застосування до відносин щодо договору побутового підряду також і норм, які врегульовують відносини з приводу договору підряду. Як вже власне зазначалось вище, відокремлення побутового підряду як самостійної договірної конструкції справді є необхідним та виправданим, адже саме в такий спосіб законодавцю вдалося забезпечити відображення в законодавстві специфіки цього договору.

Варто зазначити, що в ч.3 ст. 865 ЦК України законодавець вказує також на необхідність застосування законодавства про захист прав споживачів і зазначається, що це можливо в тих випадках, коли певні відносини, обумовлені договором побутового підряду, не є врегульовані нормами ЦК України. На нашу думку, ця бланкетна норма є дещо суперечливою. З однієї сторони, вона

дає можливість врегулювати спірні відносини за договором побутового підряду у тих випадках, в яких відсутнє правове регулювання і необхідним є вирішення спірної ситуації шляхом звернення до інших правових актів. З другої сторони, в такий спосіб законодавець прямо вказує на наявність прогалин в правовому регулюванні вищезазначеного договору. У зв'язку з цим ми вважаємо, що доцільним в даному випадку є внесення змін до змісту параграфу 2 глави 61 ЦК України загалом шляхом доповнення новими правовими нормами, які б привели рівень правового регулювання договору побутового підряду до суспільних реалій та підвищили рівень захисту прав сторін договору.

Що стосується законодавства про захист прав споживачів, то серед нормативно-правових актів варто взяти до увагу Постанову Кабінету Міністрів України від 16 травня 1994 р. № 313 «Про затвердження правил побутового обслуговування населення» (в її редакції від 17.01.2014), яка власне конкретизує специфіку взаємовідносин між сторонами договору побутового підряду та встановлює вимоги з організації діяльності суб'єкта підприємницької діяльності. Слід додати, що Постанова суперечить іншим нормативно-правовим актам в контексті термінології та наявне ототожнення різних за змістом правових явищ. Зокрема, Постановою було ототожнено поняття «робота» та «послуга», адже згідно з змістом норми, зазначеної в пункті 2 Постанови «побутове обслуговування населення - організована діяльність суб'єктів підприємницької діяльності, пов'язана з наданням побутових послуг», а в свою чергу в пункті 25 Постанови зазначається, що виконавець зобов'язаний забезпечити виконання гарантійних зобов'язань щодо виготовлених виробів і відремонтованих ним речей; збереження прийнятих від замовника для надання послуги речей та матеріалів, а також використання їх за призначенням; повернення замовникові невикористаних матеріалів, наданих замовником, а також, за його бажанням, усіх заміненних за плату деталей та комплектуючих виробів[45].

На нашу думку, в вищезазначеній ситуації існує ототожнення понять «робота» та «послуга», адже зі змісту норм Постанови можна зробити висновок,

що послуга була прирівняна до вчинення робіт з речами. Як вже було з'ясовано раніше, ці поняття є відмінними, адже послуга має нематеріальний характер і замовник отримує результати надання послуги по мірі її надання, натомість результати роботи замовник може отримати лише після вчинення підрядником усіх необхідних для цього дій. У зв'язку з цим доцільним буде внесення змін до вищезазначеної Постанови задля усунення термінологічних недоліків. Окрім цього незрозумілим є також те, чому підрядник в нормах Постанови іменується як «виконавець». Ми вважаємо, що доцільним буде проведення уніфікації термінології з нормами ЦК України з метою покращення правового регулювання та уникнення колізійних ситуацій в правозастосуванні.

На противагу Постанові в ЗУ «Про захист прав споживачів» було застосовано дещо відмінний підхід до термінології. В ст. 1 вищезазначеного Закону зазначено, що виконавець - суб'єкт господарювання, який виконує роботи або надає послуги [46]. Враховуючи що ЗУ «Про захист прав споживачів» охоплює окрім побутового підряду досить широке коло суспільних відносин, такий підхід до термінології є цілком вірним. В цілому, цей Закон має на меті належне законодавче закріплення правового статусу споживача як суб'єкта цивільних правовідносин та встановлення додаткових гарантій, спрямованих на захист його прав та законних інтересів.

З приводу законодавства про захист прав споживачів Г.Б. Яновицька зазначає наступне: «порівнюючи норми законодавства в цій сфері, зрозумілим є те, що правове регулювання цих відносин має імперативний і споживчий характер» [65, с.123]. Ми вважаємо, що дана позиція дійсно відображає сутність і специфіку законодавства про захист прав споживачів, адже дійсно домінуючим в даному випадку є імперативний метод правового регулювання. Застосування такого методу є виправданим з огляду на необхідність належного забезпечення прав споживачів та задля мінімізації випадків зловживання підрядниками своїми правами. Зважаючи на те, що договір побутового підряду характеризується споживчим характером, необхідність чіткої регламентації особливостей його укладення і виконання є справді важливою на практиці.

До нормативно-правових актів, які врегульовують відносини, обумовлені договором побутового підряду, слід також відносити і ЗУ «Про ліцензування видів господарської діяльності», яким встановлено перелік тих видів господарської діяльності, провадження яких може бути здійснено лише на підставі наявності відповідної ліцензії. Враховуючи значне розгалуження сукупності робіт, які в сьогоднішній день можуть виконуватися підрядниками, важливе значення має наявність відповідних правових підстав для здійснення певних видів робіт, а саме ліцензії. На нашу думку, ліцензування відіграє велику значимість на практиці, адже в такий спосіб держава може контролювати виконання окремих видів робіт, які вимагають відповідного рівня кваліфікації та матеріально-технічного забезпечення. Можливість вчинення певних видів робіт лише тими суб'єктами господарювання, які підтвердили свою можливість вчиняти такі роботи шляхом отримання ліцензії слугує для замовника додатковим гарантом отримання якісного та безпечного для використання результату робіт замовника.

В процесі виконання підрядником робіт важливе значення має також і те, щоб ці роботи були не лише якісно виконані і задовільняли інтереси та очікування замовника, а й щоб сам процес виконання робіт був безпечним для навколишнього середовища. На даний момент дедалі більше підрядників з метою економії часу та збільшення прибутків починають використовувати в роботі низькоякісні матеріали, обробка яких може спричинити негативний вплив на навколишнє середовище. У зв'язку з цим на практиці важливим є дотримання підрядниками також норм ЗУ «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення».

Зокрема, згідно з ст.7 вищезазначеного Закону підприємства, установи і організації зобов'язані у випадках, передбачених санітарними нормами, забезпечувати лабораторний контроль за виконанням вимог цих норм щодо безпеки використання (зберігання, транспортування тощо) шкідливих для здоров'я речовин та матеріалів, утворюваних внаслідок їх діяльності викидів, скидів, відходів та факторів, а також готової продукції [40]. Ми вважаємо, що у

зв'язку з невідомим глобальним підвищенням рівня забруднення навколишнього середовища шкідливими речовинами велику увагу слід приділяти контролю за діяльністю суб'єктів підприємницької діяльності. В свою чергу, важливим має стати також і підвищення рівня правової культури в суспільстві, адже важливим є не лише наявність правового регулювання певних відносин, а й усвідомлення суб'єктами підприємницької діяльності свого обов'язку з забезпечення безпеки навколишнього середовища.

Варто зазначити, що Г.Б. Яновицька відносить до системи нормативно-правових актів, які врегульовують договір побутового підряду також і інструкції з надання послуг, зокрема наступні: 1) із ремонту й пошиття взуття; 2) із хімічної чистки й фарбування (перфарбування виробів); 3) із ремонту та пошиття швейних і хутряних виробів зі шкіри, головних уборів; 4) із ремонту побутових машин і приладів, ремонту та виготовлення металовиробів; 5) із ремонту та виготовлення ювелірних виробів із дорогоцінних металів і дорогоцінного каміння; 6) лазень і душів; 7) із ремонту, пошиття та в'язання трикотажних виробів; 8) послуг прання білизни; 9) із ремонту меблів; 10) інструкція щодо надання перукарських, манікюрних і педикюрних послуг тощо [65,с.122-123].

Проаналізувавши специфіку сучасного правового регулювання договору побутового підряду, можемо зробити висновок, що в цілому система нормативно-правових актів є досить розгалуженою, однак на превеликий жаль, також наявні і недоліки, які, на нашу думку, мають негативний вплив на правозастосовчу практику. Перш за все, необхідним є проведення уніфікації термінології. Окрім цього, з огляду на науково-технічний прогрес і виникнення нових видів робіт, які можуть бути виконані підрядниками, доцільним є також доповнення перш за все ЦК України новими нормами, які актуалізують правове регулювання договору побутового підряду.

З цього приводу І.І. Банасевич слушно зазначає, що «не дивлячись на значний обсяг правових норм про побутовий підряд, правове регулювання відповідних відносин потребує удосконалення. При чому, таке вдосконалення

повинно носити постійний характер із врахуванням юридичної практики. На сьогоднішній день, наприклад, потрібно розвивати правове регулювання окремих різновидів побутового підряду, необхідно покращувати якість, в тому числі і ефективність, правових норм у сфері наслідків порушення суб'єктивних прав» [1,с.62].

Ми погоджуємося з вищезазначеною позицією, адже й справді вдосконалення правового регулювання має бути постійним процесом, оскільки стрімкий розвиток договірних відносин потребує регулярного приведення нормативно-правових актів в відповідність з вже актуальними суспільними відносинами. Безумовно, ключове значення в такій ситуації відіграє практика укладення і виконання договору, адже це дає можливість виявити та локалізувати наявні проблеми і недоліки законодавства, сформулювати рекомендації з вдосконалення правового регулювання, визначити подальший вектор розвитку нормативно-правового забезпечення договору побутового підряду.

Висновки до розділу 1

Підсумовуючи, можемо сказати, що договір побутового підряду являє собою публічний договір споживчого характеру, за яким підрядник-суб'єкт підприємницької діяльності зобов'язується здійснити виконання певних робіт на користь замовника, результат якої буде використовуватися останнім для побутових чи особистих потреб, а замовник зобов'язується оплатити виконані роботи та прийняти їх результат.

На даний час в доктрині неоспорюваною залишається позиція щодо двосторонності, оплатності та консенсуальності договору побутового підряду. Порівняльний аналіз вищезазначеного договору з договорами про надання послуг, договором купівлі-продажу, договором поставки та трудовим договором свідчить про те, що договір побутового підряду відноситься до

договорів підрядного типу та є законодавчо відокремленим як вид договору підряду.

Відокремлення побутового підряду як самостійної договірної конструкції є цілком виправданим та потрібним в сучасних реаліях, адже в даному випадку ключову роль відіграє споживчий характер такого договору. Враховуючи те, що на даний час активно здійснюється розбудова правової держави в Україні, дослідження природи договорів споживчого характеру не втрачають своєї актуальності та є необхідними для вдосконалення інституту захисту прав споживачів.

Система нормативно-правових актів, які врегульовують відносини з приводу договору побутового підряду, є досить розгалуженою. В той же час, наявними залишаються чимало недоліків, які потребують допрацювання. Необхідною залишається актуалізація правового регулювання підвидів договору побутового підряду.

РОЗДІЛ 2. ДИНАМІКА ДОГОВОРУ ПОБУТОВОГО ПІДРЯДУ

2.1. Укладення договору побутового підряду

В доктрині цивільного права загальноприйнятою є позиція, що договір базується на узгодженні волі сторін і виступає по суті актом волевиявлення, адже укладення договору означає, що сторони змогли належним чином узгодити свої інтереси, які мають намір задовільнити завдяки укладенню такого договору. В даному контексті мова йде про те, що сторони усвідомлюють, якими будуть правові наслідки і свідомо бажають настання таких наслідків.

В контексті договірної права саме волевиявлення відіграє ключову роль, адже в сторін виникнуть обов'язки за договором лише в тому випадку, якщо вони бажатимуть цього та свідомо укладуть договір. Коли ж ми говоримо про договір побутового підряду, то він, як і інші договірні конструкції в цивільному праві, передбачає наявність узгодженої волі сторін. Більше того, варто взяти до уваги ч.3 ст. 203 ЦК України, згідно з якою волевиявлення учасника правочину має бути вільним і відповідати його внутрішній волі. Волевиявлення вважатиметься вільним тоді, коли суб'єкт цивільних правовідносин укладає сам договір без наявності примушування чи інших дій з боку сторонніх осіб, тобто коли ніхто не спонукає особу укладати такий договір. Що стосується відповідності договору внутрішній волі, то це означає, що суб'єкт правовідносин укладає договір на тих умовах, які є вигідними та прийнятними для нього і цілком відповідають його очікуванням.

Варто додати, що ст. 203 ЦК України також передбачає і наявність інших вимог до правочину, зокрема, правочини не можуть суперечити законодавству та інтересам суспільства і держави, також неможливою є суперечливість моральним засадам суспільства. Окрім цього, обов'язковою вимогою є наявність достатнього в суб'єкта для укладення правочину обсягу цивільної дієздатності, дотримання належної форми правочину, спрямування правочину

на реальність настання очікуваних наслідків, відсутність суперечливості договору правам та законним інтересам малолітніх або неповнолітніх чи непрацездатних дітей(в інтересах яких батьки чи усиновлювачі укладають договір) [60].

Варто зазначити, що законодавець у статті 215 ЦК України зазначає, що недотримання вимоги щодо вільного волевиявлення та відповідності його внутрішній волі сторони договору тягне за собою недійсність договору, тобто в такому випадку договір буде вважатиметься нікчемним вже в момент його укладення [60]. На нашу думку, приділення такої великої уваги питанню волевиявлення в нормах ЦК України є досить важливим з практичної сторони зору, адже нівелювання волевиявлення по суті суперечить сутності договірних відносин.

Як свідчить судова практика, трапляються випадки, коли хоч укладення договору і не суперечить волевиявленню особи та відповідає її внутрішній волі, однак все ж також виникають спірні ситуації, які здебільшого базуються на неуважності та легковажності самого замовника. Прикладом може слугувати Рішення Московського районного суду м. Харкова у справі № 643/6191/20 від 23.09.2020 року. Згідно з змістом Рішення позивач уклала договір побутового підряду з підрядником про встановлення у розстрочку пластикових вікон в її квартирі. При укладенні договору підрядник надав позивачці для ознайомлення договір, в якому було зазначено також і відомості щодо розстрочення платежу та його умов. В свою чергу, позивачка лише взяла до уваги відомості, повідомлені їй підрядником, а з змістом самого договору належним чином не ознайомила, підписала його і передала підряднику 10000 грн в якості завдатку. Ігнорування ознайомлення з договором позивачка аргументувала тим, що в неї погіршений зір та шрифт тексту самого договору був недостатньо великого розміру для того, аби вона могла прочитати такий текст. Згодом позивачка з'ясувала, що в мережі Інтернет наявні негативні відгуки про даного підрядника та вирішила розірвати договір. В той же час, підрядник виконав свій обов'язок з встановлення вікон за договором та позивачка не заявляла

позовних вимог щодо випадку наявності істотних недоліків виконаних робіт. У зв'язку з цим суд дійшов до висновку, що позивачка добровільно прийняла умови договору, а тому підстав для розірвання чи визнання договору недійсним немає і, відповідно, в задоволенні позову було відмовлено [52].

Аналогічна ситуація виникла також і згідно з Рішенням Самарського районного суду м.Дніпро у справі № 206/5889/19 від 16 січня 2020 року. Згідно з змістом Рішення замовник уклав з підрядником договір побутового підряду з приводу виготовлення дверей. Після самого укладення договору підрядник провів заміри та склав креслення. Замовник підписав креслення, що свідчить про його згоду з умовами виконання його замовлення. Однак, як було встановлено в ході розгляду справи, позивач в момент процесу укладення договору перебував в нетверезому стані і уклав договір на виготовлення більш дорогівартісних дверей, ніж тих, які він планував замовити раніше. Згодом він уклав договір споживчого кредиту з банком на суму, обумовлену умовами договору і ця сума була перерахована на рахунок підрядника. Через декілька днів замовник подав заяву про розірвання договору, однак умовами самого договору таке не допускалося з огляду на те, що в даному випадку у зв'язку з специфікою роботи застосовувався перелік товарів належної якості, що не підлягають обміну, а тому повернення вже було неможливе. Підрядник же виконав свою роботу своєчасно. Однак, після доставки дверей до замовника, останній відмовився від їх прийняття та звернувся до суду з позовною заявою про розірвання договору та повернення коштів банку у зв'язку з своєю неплатоспроможністю. Суд дійшов до висновку, що договір замовник уклав добровільно та не був введений в оману. У зв'язку з цим в задоволенні позову було відмовлено [53].

А.Б. Гриняк з приводу укладення договору побутового підряду акцентує увагу на способах його укладення, зазначаючи наступне: «серед усіх існуючих способів укладення договорів в цивільному праві (загальний, спеціальний, судовий), враховуючи те, що спеціальний порядок передбачає проведення конкурсів, аукціонів, а судовий - є окремою стадією укладення договору, яка

регулюється спільно нормами матеріального та процесуального законодавства з особливістю того, що волевиявлення сторін затверджується судовим рішенням та вступає в дію з моменту набрання законної сили, договір побутового підряду укладається на загальних підставах, передбачених ст. 641- 646 ЦК України» [14, с.169].

Ми погоджуємося з вищезазначеною позицією, адже справді аналіз правового регулювання договору побутового підряду свідчить про відсутність додаткових вимог щодо укладення договору побутового підряду та специфічних особливостей процесу узгодження волі сторін договору. Тому цілком вірним є загальний порядок його укладення. Як зазначалось раніше, договір побутового підряду характеризується особливим суб'єктним складом та специфічною метою подальшого використання результатів проведених підрядником робіт. У зв'язку з цим договір побутового підряду вважається публічним, тобто доступним для широкого кола споживачів. У зв'язку з цим неприпустим в даному випадку є спеціальний чи судовий порядок укладення договору побутового підряду з огляду на його специфіку.

Визначальне значення з приводу укладення договору побутового підряду має те, що за своєю характеристикою він є консенсуальним, тобто вважається укладеним з моменту узгодження волі сторін з приводу усіх істотних умов договору. Такий обов'язок передбачений в ч.1 ст.638 ЦК України. На нашу думку, істотні умови являють собою ключові аспекти, які доцільно узгодити з метою мінімізації ризику можливого виникнення спірних ситуацій між сторонами договору. Окрім узгодження волі сторін з приводу істотних умов договору, важливе значення має також і належне закріплення такої волі з метою фіксації факту укладення договору та набуття договором юридичної сили.

Коли ж мова йде про форму договору побутового підряду, то згідно з ст. 866 ЦК України договір побутового підряду вважається укладеним у належній формі, якщо підрядник видав замовникові квитанцію або інший документ, що підтверджує укладення договору. Відсутність у замовника цього документа не позбавляє його права залучати свідків для підтвердження факту укладення

договору або його умов [60]. Аналогічна правова норма міститься також і в п.7 ст. 1 ЗУ «Про захист прав споживачів», де зазначено наступне: «договір - усний чи письмовий правочин між споживачем і продавцем (виконавцем) про якість, терміни, ціну та інші умови, за яких реалізується продукція. Підтвердження вчинення усного правочину оформляється квитанцією, товарним чи касовим чеком, квитком, талоном, розрахунковим документом, передбаченим Законом України "Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг", або іншими документами (далі - розрахунковий документ)» [46].

Як зазначає Г.Б.Яновицька з приводу форми договору побутового підряду, «сама форма цього договору чітко не визначена. Він може бути укладений як в усній, так і в письмовій формі й оформлений квитанцією, розпискою, чи іншим документом, шляхом видачі жетона, талона чи касового чека. Письмова форма не є умовою дійсності цього договору, і замовник може посилатися на залучення свідків у разі відсутності в нього документа, що видається підрядником» [65, с. 124].

У зв'язку з вищесказаним можемо сказати, що по суті договір побутового підряду є усним з огляду на необхідність видачі замовнику квитанції чи іншого документа в якості підтвердження укладення самого договору. Оскільки чинним законодавством не передбачено нотаріального посвідчення такого договору, то допускається також і проста письмова форма укладення. В той же час, втрата замовником примірника підтверджуючого документа (квитанції, чека тощо) не буде тягнути за собою недійсність договору, адже в такому випадку замовник може підтвердити факт укладення договору завдяки залученню свідків, які б могли підтвердити, що дійсно між підрядником і замовником був укладений договір побутового підряду. На нашу думку, можливість підтвердження факту укладення договору з допомогою залучення свідків є досить правильним рішенням з точки зору правового регулювання. Враховуючи те, що договір побутового підряду відноситься до споживчих

договорів та має перш за все на меті задоволення інтересів споживача, така гарантія свідчить про гуманізм законодавства та значну повагу до прав споживача.

Оскільки договір побутового підряду є консенсуальним договором, доцільним буде проведення деталізованого аналізу його укладення з огляду на публічність та специфіку підрядних відносин. Передумовою укладення договору побутового підряду є оферта, тобто публічна пропозиція щодо укладення договору. У зв'язку з цим у ч .1 ст. 869 ЦК України зазначено наступне: «до реклами та інших пропозицій щодо роботи, яка виконується за договором побутового підряду, застосовуються положення статті 641 цього Кодексу» [60]. На нашу думку, можливість використання реклами та здійснення публічної пропозиції задля пропонування потенційним замовникам укладання договору побутового підряду є цілком виправданим, оскільки договір є публічним та відноситься до споживчих.

На нашу думку, реклама та публічна пропозиція щодо роботи є різними за своєю сутністю. З цього приводу доцільним буде аналіз ЗУ «Про рекламу». У ст. 1 вищезазначеного закону міститься наступне визначення поняття «реклама» - інформація про особу чи товар, розповсюджена в будь - якій формі та в будь-який спосіб і призначена сформувати або підтримати обізнаність споживачів реклами та їх інтерес щодо таких особи чи товару [49]. Що стосується поняття «публічна пропозиція роботи», то на даний момент чинне законодавство не містить визначення такого поняття, а тому його сутність доцільно аналізувати з врахуванням специфіки підрядних відносин. Пропозиція роботи, на нашу думку, являє собою сукупність відомостей щодо переліку виконуваних підрядником робіт. Ця пропозиція по суті запрошує потенційного замовника, аби він прибув до підрядника з метою укладення з останнім договору побутового підряду задля виконання робіт, які такий підрядник може виконати. Коли ж мова йде про публічність такої пропозиції, то мова йде про те, що вона, наприклад, може бути розміщена на помітному для необмеженого кола осіб місці (закріплена на фасаді будинку, встановлена в вигляді стенда

тощо) і кожна особа може ознайомитися з переліком видів робіт, які даний підрядник може виконати. Порівнявши зміст вищезазначених понять, можемо зробити висновок, що реклама по суті більшою мірою стосується самої особи підрядника, тобто надає відомості про його дані, юридичну адресу тощо, а публічна пропозиція роботи характеризує здебільшого суто перелік виконуваних підрядником робіт.

Після ознайомлення замовником з офертою і прибуття до підрядника, останній зобов'язаний згідно з ст. 868 ЦК України надати замовникові необхідну та достовірну інформацію про запропоновані роботи, їх види та особливості, про ціну та форму оплати роботи, а також повідомити замовникові на його прохання інші відомості, що стосуються договору. Підрядник зобов'язаний назвати замовникові конкретну особу, яка буде виконувати роботу, якщо за характером роботи це має значення[60].

На нашу думку, дана правова норма покликана забезпечити обізнаність потенційного замовника з можливими умовами укладення договору. Це дає змогу проаналізувати доцільність укладення договору побутового підряду саме з цим підрядником, порівняти пропоновані ним умови з умовами договору інших підрядників та прийняти рішення щодо можливого укладення договору. В даній ситуації, знову ж таки, законодавець прагне гарантувати замовнику отримання всієї необхідної інформації. Така гарантія спрямована на мінімізацію випадків можливого недобросовісного виконання підрядниками своїх робіт (наприклад, зміна вартості робіт в процесі їх здійснення, невиконання робіт через недостатній рівень вмінь та навичок підрядника, приховування від замовника особливостей виконання робіт тощо).

В той же час, ознайомлення потенційного замовника з інформацією, яку надає підрядник, ще не є укладенням договору, оскільки підрядник лише надає фізичній особі (яка до нього звернулася) інформацію про перелік робіт, які можуть бути виконані, ціни на такі роботи та іншу інформацію щодо виконуваних робіт. Згідно з ч.2 ст. 638 ЦК України договір укладається шляхом

пропозиції однієї сторони укласти договір (оферти) і прийняття пропозиції (акцепту) другою стороною [60].

Саме по собі надання підрядником інформації про виконвані ним роботи та їх вартість ще не є пропозицією укласти договір, адже такі відомості мають ознайомлювальний характер. Як правило, ініціатором укладення договору зазвичай виступає замовник, який пропонує підряднику виконати певну роботу, а підрядник, в свою чергу, здійснює акцепт (прийняття пропозиції). Результат такого узгодження завершується видачею замовнику документа, що підтверджує факт укладення договору (квитанція, чек тощо). А вже з моменту отримання замовником такого документа договір побутового підряду буде вважатися укладеним.

Варто зазначити, що на даний час дещо проблемним залишається зміст такого документа. Якщо взяти до уваги Правила побутового обслуговування населення, то в пункті 13 вищезазначених Правил зазначено наступне - розрахунковими документами, що засвідчують факт надання послуги, можуть бути: касовий чек - для виконавців, які у розрахунках із замовниками використовують реєстратори розрахункових операцій (розрахункова квитанція у разі виходу такого реєстратора з ладу або тимчасового відключення електроенергії), квитанція - для виконавців, які згідно із законодавством не застосовують таких реєстраторів [45].

В ст.8 ЗУ «Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг» передбачено, що форма і зміст розрахункових документів встановлюються центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну фінансову політику [41]. Згідно з п.2 розділу II Наказу Міністерства фінансів України «Про затвердження Положення про форму та зміст розрахункових документів/електронних розрахункових документів, Порядку подання звітності, пов'язаної із використанням книг обліку розрахункових операцій (розрахункових книжок), форми № ЗВР-1 Звіту про використання книг обліку розрахункових операцій (розрахункових книжок)» ми можемо зробити

висновок, що касовий чек має містити наступні обов'язкові для зазначення реквізити: адресу і найменування підрядника, індивідуальний податковий номер платника ПДВ, одиницю виміру роботи, код товарної підкатегорії згідно з УКТ ЗЕД (зазначається у випадках, передбачених чинним законодавством); назву роботи, ставку та суму ПДВ (якщо підрядник був зареєстрований як платник ПДВ), форму оплати, вартість робіт, порядковий номер касового чека і його дату, фіскальний номер реєстратора розрахункових операцій, напис «ФІСКАЛЬНИЙ ЧЕК» та найменування або логотип виробника [43].

Вищезазначене Положення містить також і вимоги щодо форми і змісту розрахункової квитанції, зокрема аналіз розділу IV свідчить про те, що така квитанція повинна являти собою сукупність двох складових - корінця і відривної частини. На відривній частині має бути зазначено назву документа, серію і номер, найменування підрядника, індивідуальний податковий номер, відомості про назву та вартість виконаних робіт, сума розрахунку, відомості про особу (яка здійснює розрахунки), дата розрахунку. В свою чергу, корінець має містити серію і номер (повинні співпадати з серією та номером відривної частини), суму розрахунку, відомості про виконані роботи, дату розрахунку [43].

Коли ж мова йде про квитанцію, то на даний час законодавчо не встановлено зміст такого документа і підрядник встановлює на власний розсуд, які саме відомості доцільно зазначати в такій квитанції. На думку Гриняка А.Б. «документ, який надається підрядником замовнику, повинен містити наступні відомості: юридичну адресу підрядника, дату прийняття замовлення, строки початку та закінчення виконання замовлення, суму авансу або суму повної оплати, вид виробу, підписи того, хто прийняв замовлення, та підписи того, хто здав замовлення тощо» [14, с.179].

Як свідчить судова практика, укладення договору побутового підряду може також підтверджуватися і розпискою, зокрема така позиція відображена в Заочному Рішенні Малиновського районного суду м.Одеси у справі №

521/19920/19 від 03 квітня 2020 року. Згідно з його змістом позивачка уклала з підрядником договір побутового підряду про виготовлення та встановлення останнім меблів на засадах передоплати. На підтвердження укладення договору підрядник написав розписку, в якій зазначив про укладення договору побутового підряду з позивачкою і виникнення в нього обов'язку з виготовлення і встановлення меблів із деталізацією необхідних робіт. Також розписка містила відомості про попередню оплату замовником виконання робіт за договором в повному обсязі та строки виконання робіт підрядником. Однак, за словами позивачки, підрядник протягом строку, обумовленого договором, не приступив до виконання робіт. В той же час, підрядник не надав суду жодних доказів з цього приводу, які б могли підтвердити факт здійснення робіт, обумовлених договором. У зв'язку з цим суд визнав факт укладення договору побутового підряду та прийняв рішення щодо стягнення з підрядника суми оплачених замовником грошових коштів, а також пені [23].

Варто зазначити, що на зміст документа, який підтверджує факт укладення договору побутового підряду, має вплив також і те, чиї матеріали будуть використані при виконанні роботи. Згідно з ч.1 ст. 870 ЦК України за договором побутового підряду підрядник виконує роботу зі свого матеріалу, а за бажанням замовника - з його матеріалу [60]. Аналіз змісту даної правової норми свідчить про те, що прерогативою є виконання підрядником робіт із використанням власних матеріалів. На нашу думку, тут загалом знайшли своє відображення напрацювання практики договору побутового підряду, оскільки підрядники в силу своєї обізнаності в виконуваних роботах та наявності практичних навичок володіють значно більшою кількістю інформації про матеріали, специфіку їх обробки, надійність речей з таких матеріалів тощо. У зв'язку з цим, за загальним правилом підрядник використовує свої матеріали при виконанні робіт. В той же час, не виключеною є можливість використання матеріалів замовника, зокрема, коли останній наполягає на цьому чи коли підрядник не має в наявності відповідного матеріалу тощо.

У зв'язку з такою правомочністю замовника, законодавець у статті 871 ЦК України зазначає наступне - «якщо робота виконується з матеріалу замовника, у квитанції або іншому документі, що видається підрядником при укладенні договору побутового підряду, вказуються точне найменування матеріалу, його кількість і оцінка, здійснена за погодженням сторін [60]. На нашу думку, покладення такого обов'язку на підрядника при укладенні договору є необхідним з практичної точки зору, адже зменшує ризик виникнення спірних ситуацій між підрядником і замовником (наприклад, коли недобросовісний підрядник може виконати роботу з інших матеріалів чи вимагає додаткової оплати у зв'язку з нібито необхідністю використання підрядником додатково і своїх матеріалів через недостатність матеріалів замовника для виконання роботи. Така гарантія по суті покликана убезпечити замовника від можливих негативних наслідків, викликаних діями підрядника, який має намір обманути свого клієнта та отримати більший прибуток з виконання робіт. Таким чином, такий обов'язок підрядника є важливою гарантією для замовника і запорукою впевненості в відсутності можливих конфліктних ситуацій.

Варто взяти до уваги також і ч.1 ст. 867 ЦК України, де передбачена ще одна з гарантій, якою наділяється замовник при укладенні договору побутового підряду : підрядник не має права нав'язувати замовникові включення до договору побутового підряду додаткових оплатних робіт або послуг. У разі порушення цієї вимоги замовник має право відмовитися від оплати відповідних робіт або послуг [60]. На нашу думку, така гарантія є також одним з способів захисту від недобросовісних підрядників, які мають намір виконувати роботи, які в певній ситуації є просто зайвими та їх виконання не є обов'язковим для одержання замовником очікуваного результату.

Підсумовуючи, можемо сказати, що зовні процес укладення договору побутового підряду є досить простим, однак на практиці частими є різні спірні ситуації, які потім можуть тягнути за собою розгляд справи в суді. Як правило, основними причинами виникнення таких ситуацій є дії як підрядника, так і замовника. Зокрема, замовник може не ознайомлюватися належним чином з

умовами договору і підписувати його або ж легковажно укладати договір без аналізу його правових наслідків. В свою чергу, підрядник може ввести замовника в оману, скористатися його довірливістю.

В даному випадку можна провести аналогію з кримінальним правом, де існують дві форми вини-умисел і необережність(самовпевненість і недбалість). Так і в випадку договору побутового підряду виникає схожа ситуація, оскільки ми вважаємо, що як правило, спірні відносини можуть виникати як у зв'язку з умисними діями підрядника, так і з необережністю самого замовника, тобто зазвичай відмінною є правова природа дій сторін договору.

2.2. Виконання договору побутового підряду

З моменту укладення договору побутового підряду між його сторонами виникають зобов'язальні відносини, адже підрядник повинен виконати певну роботу на користь замовника, а замовник повинен прийняти результати такої роботи та оплатити її виконання. Для того, щоб зобов'язання вважалось таким, що припинилося шляхом його належного виконання на підставі ст. 599 ЦК України, кожна з сторін повинна добросовісно виконати обов'язки, обумовлені укладеним договором. В цьому контексті важливе значення має наявність документального підтвердження укладення договору. Саме тому законодавець покладає на підрядника обов'язок з видачі замовнику квитанції чи іншого документа, який слугує доказом виникнення договірних відносин між сторонами. Водночас, відсутність такого документа в замовника при прийнятті результатів робіт не означає, що він не зможе отримати ці результати, адже норми ЦК України допускають і залучення свідків для підтвердження факту укладення договору.

Визначальне значення для процесу виконання договору побутового підряду мають як дії підрядника, так і замовника. Це пов'язано з тим, що даний договір є двостороннім, а тому кожна з сторін повинна докласти зусиль і добросовісно виконати свої обов'язки. Згідно з змістом ч.1 ст. 526 ЦК України

зобов'язання має виконуватися належним чином відповідно до умов договору та вимог цього Кодексу, інших актів цивільного законодавства, а за відсутності таких умов та вимог - відповідно до звичаїв ділового обороту або інших вимог, що звичайно ставляться [60].

В доктрині цивільного права велика увага приділяється критерію належності виконання зобов'язання. Згідно з позицією М.Д. Пленюк «принцип належного виконання розглядається як вказівка не лише на мету, яку бажають досягти сторони підрядного договірною зобов'язання укладаючи договір побутового підряду і визначаючи в ньому умови й елементи виконання, а й, передусім, на вимоги, передбачені нормами поведінки, яких суб'єкти договірною зобов'язання зобов'язані дотримувати ся задля досягнення мети договору» [39, с.24]. Зокрема, О.М. Ситнік зазначає, що відповідність поведінки (вчинення певних дій або утримання від дій) зобов'язаної сторони, умовам договору, а яких зафіксовані такі елементи виконання зобов'язання як предмет, суб'єкти, місце, строк(термін), та спосіб, дає підстави оцінювати її поведінку як виконання зобов'язання належним чином [55,с.181]. А.Б. Гриняк також вважає, що належне виконання зобов'язання за договором побутового підряду включає в себе наступні елементи: суб'єкти виконання, предмет виконання, спосіб виконання, строк виконання, місце виконання [15, с.52]. Ми погоджуємося з даною позицією, оскільки справді належне виконання зобов'язання є явищем багатогранним та вимагає одночасної відповідності різних умов вимогам чинного законодавства та усталеної практики.

Коли мова йде про предмет, то в контексті договору побутового підряду мова йде про результат робіт, які були виконані підрядником. Саме по собі виконання зобов'язання щодо предмета договору означає, що підрядник повинен в повному обсязі виконати комплекс робіт і передати одержаний результат замовнику. Що стосується самих дій, які можуть бути здійснені підрядником, то їх перелік постійно розширюється, адже науково-технічний прогрес став причиною та основним рушієм до виникнення нових потреб споживачів і, відповідно, розширення переліку виконуваних підрядником робіт.

Сам по собі процес виконання роботи за договором побутового підряду базується на засаді самостійності дій підрядника. Це впливає з специфіки підрядних відносин, адже вони базуються на необхідності витрачання певної кількості часу та застосування відповідного обладнання, приладів, механізмів тощо для таких дій.

Як правило, більшість замовників не мають наміру бути присутніми протягом виконання підрядником робіт, особливо коли мова йде про довготривалі роботи (виготовлення меблів, пошиття одягу тощо). В той же ж час, законодавець в ч.1 ст. 849 ЦК України передбачає можливість здійснення замовником контролю за діяльністю підрядника. Контроль може здійснюватись незалежно від етапу та специфіки виконуваних дій, тобто в будь-яких момент виконання робіт. Перевірці в такому випадку може підлягати якість, а також і хід самих робіт. Водночас, замовник не уповноважений втручатися в робочий процес, тобто замовник не може вчиняти дій, які б перешкождали підряднику виконувати свої обов'язки. На нашу думку, така правова норма є суперечливою, оскільки специфіка відносин за участю споживачів полягає в тому, що перевагу мають інтереси замовника виконання робіт. Тому доцільним буде внесення змін до ч.1 ст. 849 ЦК України, зокрема, шляхом зазначення правомочності замовника втручатися в діяльність підрядника у виняткових випадках (наприклад, коли неякісне виконання роботи є очевидним тощо).

В той же час, не виключеними є випадки, коли замовник може бути зобов'язаним сприяти виконанню підрядником його обов'язків. Зокрема, та передбачено в ч.1 ст. 850 ЦК України, згідно з аналізом якої підставою для виникнення такого обов'язку є сам договір побутового підряду. Законодавцем не конкретизовано, в який саме спосіб замовник повинен виконувати таке сприяння та які дії підлягають виконанню. Обсяг і сам порядок сприяння передбачається самим договором. Оскільки підставою для необхідності сприяння є договір, а обсяг і порядок законодавчо не закріплені, а можуть лише бути передбачені в договорі, то, відповідно, виникнення обов'язку щодо

сприяння можливе лише при врегулюванні даного питання договором побутового підряду.

Що стосується способу виконання робіт за договором побутового підряду, то на даний час законодавством прямо не конкретизовано, в чому саме може полягати виконання договору і якою повинна бути послідовність таких дій. На нашу думку, відсутність правового регулювання з цього приводу є цілком виправданою з огляду на те, що договір побутового підряду охоплює значну кількість робіт, різних за змістом та специфікою. Відповідно, неприпустимим є їхнє ототожнення з законодавчої точки зору, адже це в подальшому може спричинити виникнення значної кількості спірних ситуацій на практиці.

За загальним правилом, підрядник самостійно визначає спосіб виконання роботи, який буде найбільш доцільним в конкретній ситуації. Однак, договір побутового підряду характеризується передусім наявністю в замовника інтересу щодо швидкого та якісного виконання робіт. У зв'язку з цим доцільним є детальне узгодження умов виконання договору ще на етапі його укладення. Враховуючи, що укласти договір означає узгодити волю сторін, підряднику слід також і брати до уваги пропозиції і побажання замовника щодо виконання робіт. Особливо це стосується тих випадків, коли споживачу відомі специфічні ознаки необхідних робіт, що б дозволило підряднику значно швидше та якісніше виконати свої зобов'язання перед замовником.

Прикладом з практики щодо сприяння замовником підряднику може слугувати спір, відображений в Заочному Рішенні Долинського районного суду Івано-Франківської області у справі №343/2093/15-ц від 01 грудня 2015 року. Згідно з змістом Рішення позивач уклав з підрядником договір побутового підряду з приводу ремонту радіокерованого вертольоту. Позивачем шляхом експрес-доставки Новою Поштою було відправлено за реквізитами підрядника предмет договору. Окрім цього, саме відправлення містило також деталізований список несправностей, що б сприяло підряднику у виконанні робіт. За умовами договору підрядник зобов'язувався отримати дане відправлення та виконати необхідні роботи з ремонту. Через декілька місяців

замовник звернувся до підрядника з приводу результатів робіт, однак останній повідомив, що предмет договору вже було утилізовано. Позовні вимоги (відшкодування матеріальної і моральної шкоди та судових витрат) обґрунтовувалися наявністю експрес-накладної та чеком від продавця предмета договору. Враховуючи те, що позивач не надав доказів, які б підтверджували заподіяння йому підрядником моральної шкоди, його позов був задоволений частково в межах задоволення вимог щодо відшкодування матеріальної шкоди та також і стягнення судових витрат з відповідача [21].

Коли ж мова йде про виконання замовником своїх обов'язків, то вони певною мірою відображені в чинному законодавстві. Зокрема, деталізованим в ст.853 ЦК України є процес прийняття замовником результатів робіт. Зокрема ч.1 ст. 853 ЦК України встановлює обов'язок прийняття результату роботи з проведенням огляду. Якщо ж в його процесі були виявлені недоліки чи невідповідність виконаних робіт умовам договору, то з'являється необхідність негайного повідомлення підряднику про ситуацію, що склалася. Слід зазначити, що такі дії є правом, а не обов'язком, а тому у випадку неповідмлення підряднику замовник не матиме змоги в подальшому посилатися на такі недоліки виконаних робіт. Водночас, це стосується лише явних недоліків, тобто таких, які замовник може виявити в процесі прийняття роботи і виявлення недоліків допустиме без необхідності тривалого використання чи проведення експертиз. Прикладами явних недоліків можуть слугувати наступні : подряпина на меблях, несправний після ремонтних робіт смартфон, тріщина на виготовленій деталі тощо.

Водночас, законодавцем врегульовано і питання прихованих недоліків. Їх суть полягає в тому, що в процесі прийняття робіт виявлення є неможливим, оскільки недоліки можуть мати як випадковий характер (наприклад, смартфон полагоджений неналежним чином і по мірі використання може проявлятися недолік) або ж такі недоліки були приховані підрядником (наприклад, підрядник замаскував пошкодження фарбою, яка згодом в процесі використання речі дещо змінила свій відтінок чи взагалі була видалена у

зв'язку із фізичними чи хімічними процесами). Законодавець в ч.3 ст. 853 ЦК України наділяє замовника обов'язком щодо негайного повідомлення підряднику з приводу прихованих недоліків. Враховуючи характер таких недоліків, які зазвичай не проявляються під час приймання результатів роботи або ж проявляються вже згодом в процесі експлуатації, допускається звернення до підрядника з цього приводу і вже згодом після приймання результатів робіт.

Доцільно згадати те, що підрядник на підставі ст. 845 ЦК України має право проводити роботи ощадливо, тобто з використанням у роботі меншої кількості матеріалів або ж з виконанням меншого обсягу дій. В той же час, законодавець у ч.1 ст. 845 ЦК України передбачає необхідність забезпечення належної якості результатів робіт, які проводились ощадливо. Саме якість має вирішальне значення при розрахунках, адже ч.2 ст. 845 ЦК України врегульовує специфіку оплати робіт підрядника у випадку ощадливого їх проведення. Якщо якість була належною, то замовник оплачує роботи в повному обсязі за вартістю, обумовленою договором. Якщо ж якість робіт від ощадливого їх проведення об'єктивно погіршилася і замовник може довести цей факт, то в такому випадку підрядник не зможе претендувати на оплату в повній мірі. Окрім цього, ч.3 ст. 845 ЦК України дозволяє сторонам заздалегідь домовитися ще при укладенні договору з приводу розподілу заощаджень, які можуть залишитися у випадку ощадливого ведення робіт підрядником.

На нашу думку, ощадливість має велике значення на практиці. Перш за все, вона спрямована на задоволення інтересів замовника, який по суті матиме змогу одержати бажаний результат роботи при використанні меншої кількості матеріалів. Особливо це вигідно, коли при виконанні робіт використовуються ті матеріали, які були надані замовником підряднику. В той же час, замовник наділений гарантією щодо якості, адже лише якісні роботи підлягають повній оплаті за наявності ощадливого проведення робіт.

Варто також взяти до уваги і те, що стаття 861 ЦК України зобов'язує підрядника передати замовнику не лише результат виконаних робіт, а й додаткову інформацію з приводу подальшого використання предмета договору.

Підставою для виникнення такого обов'язку може слугувати як сам договір з зазначенням такого обов'язку, так і специфіка предмета договору, коли відсутність в замовника певної інформації унеможливить використання предмета договору. Сутність такого обов'язку полягає в тому, що в деяких випадках проведення робіт тягне за собою внесення змін до речі і, відповідно, це спричиняє модифікацію умов експлуатації. Також така ситуація може виникати при виготовленні нової речі. У зв'язку з тим підрядник повинен повідомити про умови використання замовника, аби останній після прийняття результатів робіт мав змогу їх використовувати для власних потреб.

Можливими на практиці також і випадки невиконання замовником своїх обов'язків, зокрема, шляхом нез'явлення чи ухилення від прийняття. На підставі ч.1 ст. 874 ЦК України підрядник має право письмово попередити замовника про необхідність прийняття результатів робіт, а якщо після спливу двох місяців з дня такого повідомлення замовник все одно не прийме результати робіт, то підрядник в такому випадку має право продати предмет договору за розумну ціну, вирахувати з отриманої суми вартість своїх робіт та внести залишок на ім'я замовника в якості депозиту у нотаріальну контору чи до приватного нотаріуса.

На нашу думку, розумність ціни продажу полягає в тому, що вона має відповідати реальній вартості такого предмета, з врахуванням виконаних підрядником робіт. Безумовно, в даному випадку варто брати до уваги також і ринкові ціни на такий предмет, його якість, стан тощо. Така правомочність, на нашу думку, слугує певного роду гарантією для підрядника щодо можливості альтернативного способу виконання зобов'язання. Особливо такий спосіб буде корисним в тому випадку, коли предмет договору являє собою досить громіздку річ, яку підряднику досить складно зберігати в себе з огляду на відсутність достатнього місця.

На основі вищесказаного можемо зробити висновок, що такий елемент належного виконання договору побутового підряду як спосіб виконання не є в повній мірі відображений в законодавстві, оскільки специфіка та динамічність

підрядних відносин потребували б постійного внесення змін до законодавства, а тому більш виправданим стало закріплення в законодавстві загальних вимог до виконання умов договору побутового підяду. Законодавець акцентує увагу на тому, що прерогативою сторін даного договору є зазначення специфіки виконання робіт в самому договорі, що дасть змогу уникнути або хоча б мінімізувати ризики виникнення спірних ситуацій при прийнятті замовником результатів робіт.

Варто звернути увагу також і на строки виконання зобов'язань за договором побутового підяду. Зазначення в зобов'язанні строку його виконання тягне за собою виникнення обов'язку з виконання такого зобов'язання в межах цього строку. В той же час, не виключеними є випадки зазначення події, які неминуче має настати і, відповідно, зобов'язання має бути виконаним з моменту настання такої події. Дане правило закріплене в ч.1 ст. 530 ЦК України. Коли ж ми говоримо про підрядні відносини, то на даний час параграф 2 глави 61 ЦК України не містить вимог щодо строку виконання зобов'язань за договором побутового підяду. В свою чергу, в ч.2 ст.846 ЦК України зазначено наступне : «якщо у договорі підяду не встановлені строки виконання роботи, підрядник зобов'язаний виконати роботу, а замовник має право вимагати її виконання у розумні строки, відповідно до суті зобов'язання, характеру та обсягів роботи та звичаїв ділового обороту» [60].

На нашу думку, відсутність прямої вказівки на строки виконання зобов'язань за договором побутового підяду є також найбільш оптимальним варіантом, оскільки види робіт за таким договором є досить різноманітні, а тому неможливо наперед передбачити, який саме строк буде об'єктивно необхідним. Саме тому законодавцем не зазначається конкретно визначений строк, а лише є вказівка на те, що такий строк має бути розумним. Розумність строку впливає відразу з сукупності чотирьох чинників - обсяги виконуваних робіт, їх характер, звичаї ділового обороту та суть зобов'язання. Ми вважаємо, що застосування такої кількості чинників спрямоване на те, щоб якомога точніше визначити строк, який буде об'єктивно необхідним в тій чи іншій

ситуації. Це з практичної точки зору досить важливо, адже дає можливість точно з'ясувати, чи дійсно наявне порушення строку виконання зобов'язань та вирішити спірну ситуацію.

Серед елементів належного виконання зобов'язань за договором побутового підряду варто зазначити також і місце виконання робіт підрядником. На даний час законодавчо не передбачено, де саме має здійснюватися виконання робіт за даним договором. У зв'язку з цим можемо зробити висновок, що слід застосовувати до таких відносин статтю 532 ЦК України, яка врегульовує питання місця виконання зобов'язання. Зокрема, в ч.1 ст.532 ЦК України зазначається загальне правило щодо місця виконання зобов'язань - воно підлягає зазначенню в договорі. В свою чергу, в ч.2 ст. 532 ЦК України передбачено наступне: «зобов'язання може бути виконане в іншому місці, якщо це встановлено актами цивільного законодавства або впливає із суті зобов'язання чи звичаїв ділового обороту» [60].

Коли ми говоримо про побутовий підряд, то зазвичай місцем виконання зобов'язання є місце, де підрядник провадить свою підприємницьку діяльність з огляду на те, що в більшості випадків виконання робіт вимагає використання комплексу пристроїв, механізмів, інструментів тощо. В той же час, виконання зобов'язань за даним договором може бути здійснено і за місцезнаходженням замовника (наприклад, ремонт побутової чи іншої техніки, транспортування якої є проблематичним або неможливим). Місце виконання зобов'язань залежить більшою мірою від специфіки виконуваних робіт.

В цілому, належне закріплення в договорі побутового підряду відомостей щодо місця виконання зобов'язання має неабияке значення, адже це не лише сприяє належному виконанню зобов'язання, а й дає змогу уникнути конфліктних ситуацій, адже встановлення місця виконання тягне за собою встановлення умов щодо транспортування предмета договору, його приймання тощо. На практиці врахування таких умов договору відіграє неабияку роль.

Що стосується суб'єктів виконання договору побутового підряду, то зазвичай підрядник виконує роботи своїми силами і, відповідно, він є

відповідальним перед замовником за виконання робіт. В той же час, ст. 838 ЦК України дозволяє здійснювати залучення і інших осіб, однак така правомочність наявна тільки в тому випадку, якщо умови договору дозволяють таке залучення. Мова йде про субпідрядників, які вже виконують частину робіт, доручених генеральним підрядником (тобто підрядником, який власне і уклав договір побутового підряду з замовником). В той же час, ст. 838 ЦК України чітко розмежовує в такому випадку специфіку виконання зобов'язань: субпідрядник відповідальний перед генеральним підрядником виключно в межах результатів тих робіт, для виконання яких він і був залучений, а генеральний підрядник відповідає перед замовником і за свої дії, і за дії субпідрядника. В той же час, договором чи законом може бути передбачено і інший характер відповідальності між вищезазначеними суб'єктами, зокрема, договором може бути передбачено відповідальність субпідрядника перед замовником тощо.

Таким чином, належне виконання зобов'язання охоплює значну кількість складових елементів і лише їх дотримання в сукупності слугуватиме запорукою належного виконання умов договору побутового підряду. В свою чергу, аналіз чинного законодавства та доктрини цивільного права свідчить про те, що виконання договору побутового підряду на практиці досить значною мірою залежить як від дій підрядника, так і дій замовника. Це пов'язано з тим, що кожна сторона прагне досягнення належного результату робіт, а тому значимість мають не лише здійснювані підрядником роботи, а й активні дії замовника (наприклад, сприяння підряднику).

Слід зазначити, що виконання договору побутового підряду базується на наявності ризиків. У зв'язку з цим законодавцем було у ст. 842 ЦК України врегульовано питання ризику випадкового знищення чи пошкодження (або ж псування) майна. Ключове значення при визначенні того, хто з сторін договору буде нести даний ризик, має строк здачі результатів роботи. Якщо даний строк ще не настав, то ризик буде нести власник матеріалів. Враховуючи те, що за договором побутового підряду виконання робіт може здійснюватися з

матеріалів як замовника, так і підрядника, то, відповідно, кожна з сторін може нести такий ризик до настання моменту здачі підрядником результатів робіт. Коли ж вже настав строк здачі, то в такому випадку ризик буде нести та сторона, яка прострочила виконання зобов'язання.

Не виключеними є випадки, коли замовник не хоче в силу різних причин одержувати результат робіт підрядника (наприклад, річ, яку підрядник виготовляє, вже не потрібна замовнику). На підставі ч.2 ст. 867 ЦК України він це може зробити в будь-який момент до настання строку здачі результатів робіт. Що стосується оплати, то в такому випадку підряднику оплачуються ті роботи, які він вже встиг виконати до моменту одержання від замовника повідомлення про відмову від договору. Якщо підрядник до такого моменту встиг здійснити інші витрати, спрямовані на виконання договору (наприклад, купівля матеріалів) - то такі витрати також підлягають оплаті замовником. Якщо в договорі побутового підряду буде зазначено, що замовник не уповноважений відмовлятися від договору - то така його умова буде нікчемною, тобто договір буде вважатися недійсним в частині, де зазначена така умова, з моменту укладення сторонами.

Яскравим випадком з практики щодо відмови замовника від договору може слугувати спір, відображений в Рішенні Святошинського районного суду міста Києва у справі № 759/2928/19 від 26 лютого 2020 року. Згідно з змістом Рішення позивачка звернулася до підрядника (ательє) з метою перешиття норкової шуби та зміни фасону. В ході виконання робіт підрядник повідомив її, що досягнути бажаного результату неможливо, однак наявний альтернативний варіант, який потребує придбання додаткового матеріалу. Замовниця оплатила виконання робіт та вартість необхідних матеріалів та після прийняття результатів робіт нею вдома було помічено наявність дефектів. Вона звернулася до ательє повторно з метою усунення недоліків, однак дії підрядника погіршили ситуацію і шуба на думку позивачки стала непридатною до використання. В ході розгляду справи в суді було встановлено, що вимоги позивачки були необґрунтованими з огляду на те, що позивачка не надала суду

доказів про вартість шуби, відсутнім також був акт прийому-передачі та інші документи, які б підтверджували факт наявності істотних недоліків та б аргументували позовні вимоги. У зв'язку з цим суд відмовив у задоволенні позовних вимог. В даному випадку причина відмови позивачки від договору була необґрунтованою, також доказів було недостатньо. У зв'язку з цим, суду не вдалося встановити наявності підрядних відносин між позивачкою та відповідачем. Сукупність вищезазначених обставин і послугувала підставою для відмови у задоволенні позову [54].

Зовсім інша ситуація відображена в Рішенні Богунського районного суду міста Житомир у справі №295/3055/20 від 28 травня 2020 року. Згідно з змістом Рішення позивач уклав з підрядником договір побутового підряду щодо виготовлення вікон. Умовами договору було передбачено також оплату завдатку. Замовник погодився з такими умовами та сплатив завдаток. Згодом він ознайомився з пропозиціями інших виробників вікон та встановив, що ціна в його випадку була завищена і тому звернувся з повідомленням про розірвання договору до підрядника. Останній відмовився повертати сплачений завдаток. Судом було встановлено, що договір було укладено поза торговельними або офісними приміщеннями, а також позивач додатково в якості доказу надав чек про безготівковий розрахунок і письмову відповідь підрядника на повідомлення про розірвання договору. Суд дійшов до висновку, що в даній ситуації споживач не міг ознайомитися з усіма властивостями продукції та її якістю, а також не мав змоги порівняти ціни, адже договір був укладений поза торговельними чи офісними приміщеннями. В той же час, підрядником не було надано жодних доказів, які б підтверджували факт початку робіт з виготовлення вікон. Виходячи з таких обставин судом було прийнято рішення про задоволення позовних вимог з огляду на наявність у замовника необхідних доказів та специфіки укладення договору [51].

Якщо ж підрядник належно виконав роботи, то замовник приймає результати робіт і оплачує їх за ціною, обумовленою умовами договору. В той же час, ціна може бути передбачена прейскурантами, тарифами, цінниками чи

іншими документами, в яких містяться відомості щодо цін на виконання робіт (ч.1 ст. 873 ЦК України). Що стосується моменту оплати, то ч.2 ст. 873 ЦК України передбачено, що за загальним правилом договір побутового підряду характеризується проведенням розрахунків після одержання замовником результатів робіт. Водночас, допускається і попередня оплата як в повному обсязі, так і у формі авансу. В ч.2 ст. 854 ЦК України конкретизується специфіка авансового платежу - підрядник має право вимагати виплати йому авансу лише у випадку та в розмірі, встановлених договором [60]. На нашу думку, авансовий платіж є свого роду гарантією для підрядника, яка підтверджує намір замовника одержати результат робіт. Коли ж мова йде про попередню оплату за даним договором (яка здійснюється до моменту приймання замовником результату робіт), то, ми вважаємо, що вона може бути виправданою в тому випадку, коли необхідним є проведення значного комплексу робіт або ж коли мова йде про проведення робіт за місцезнаходженням замовника і тоді підрядник шляхом отримання оплати ще до виконання своїх обов'язків має намір убезпечити себе від можливих випадків ухилення замовника від оплати.

На нашу думку, досить прогресивно в ч.8 ст. 10 ЗУ «Про захист прав споживачів» врегульовано питання розрахункових документів, де зазначено наступне: «виконавець залежно від характеру і специфіки виконаної роботи (наданої послуги) зобов'язаний видати споживачеві розрахунковий документ, що засвідчує факт виконання роботи (надання послуги), або відтворити на дисплеї програмного реєстратора розрахункових операцій (дисплеї пристрою, на якому встановлений програмний реєстратор розрахункових операцій) QR-код, що дає змогу споживачеві здійснювати його зчитування та ідентифікацію з розрахунковим документом за структурою даних, що в ньому містяться, або надіслати електронний розрахунковий документ на наданий споживачем абонентський номер чи адресу електронної пошти» [46]. В даному випадку чітко вираженим є приведення законодавчих норм у відповідність суспільним реаліям. Зважаючи на те, що договір побутового підряду охоплює чимраз

більше видів робіт, важливим є також врахування науково-технічного прогресу, що дасть змогу вдосконалити різноманітні процеси, зокрема і видачу розрахункових документів.

Підсумовуючи, можемо сказати, що виконання договору побутового підряду є досить складним процесом, адже задоволення інтересів замовника можливе лише за належного виконання. Враховуючи те, що замовник також може сприяти виконанню підрядником необхідних робіт, це дає можливість зменшити кількість спірних ситуацій. В той же час, як замовник, так підрядник наділені низкою законодавчо закріплених гарантій щодо процесу виконання ними своїх обов'язків, що впливають з договору побутового підряду.

Висновки до розділу 2

Аналіз правового регулювання договору побутового підряду свідчить про відсутність додаткових вимог щодо укладення договору побутового підряду та специфічних особливостей процесу узгодження волі сторін договору. Тому цілком вірним є загальний порядок його укладення. У зв'язку з цим неприпустим в даному випадку є спеціальний чи судовий порядок укладення договору побутового підряду з огляду на його специфіку.

Договір побутового підряду є письмовим з огляду на необхідність видачі замовнику квитанції чи іншого документа в якості підтвердження укладення самого договору. Оскільки чинним законодавством не передбачається нотаріальне посвідчення такого договору, то форма укладення - проста письмова.

На практиці частими є різні спірні ситуації, які потім можуть тягнути за собою розгляд справи в суді. Як правило, основними причинами виникнення таких ситуацій є дії як підрядника, так і замовника. Зокрема, замовник може не ознайомлюватися належним чином з умовами договору і підписувати його або ж легковажно укладати договір без аналізу його правових наслідків. В свою

чергу, підрядник може ввести замовника в оману, скористатися його довірливістю.

Визначальне значення для процесу виконання договору побутового підряду мають як дії підрядника, так і замовника. Це пов'язано з тим, що даний договір є двостороннім, а тому кожна з сторін повинна докласти зусиль і добросовісно виконати свої обов'язки. Належне виконання зобов'язань за договором побутового підряду охоплює значну кількість складових елементів і лише їх дотримання в сукупності слугуватиме запорукою належного виконання умов договору побутового підряду.

РОЗДІЛ 3.

ЗМІСТ ДОГОВОРУ ПОБУТОВОГО ПІДРЯДУ ТА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ СТОРИН ЗА ЙОГО ПОРУШЕННЯ

3.1. Істотні умови договору побутового підряду

В доктрині цивільного права умови договору зазвичай поділяються на звичайні, істотні та випадкові. Між ними існує значна відмінність, адже відсутність звичайних чи випадкових умов в змісті договору не тягне за собою недійсності такого договору чи інших правових наслідків. Коли ж мова йде про істотні умови, то допоки сторони не узгодять їх, договір не буде вважатися укладеним.

Звичайні умови являють собою законодачо врегульовані умови, а тому незважаючи на те, чи включені такі умови в зміст договору чи ні, вони все одно матимуть юридичну силу з огляду на їх правове забезпечення в чинному законодавстві. У зв'язку з цим додання в зміст договору звичайних норм не є обов'язковим. З практичної точки зору використання звичайних умов є неоднозначним. На одну сторону, це дає змогу конкретизувати усі можливі випадки в самому договорі. На другу сторону, це робить договір занадто громіздким та, відповідно, підготовка проекту такого договору буде потребувати значно більше зусиль та часу. На нашу думку, найбільш оптимальним буде зазначення в змісті договору умови наступного змісту: «усі інші умови, які не обумовлені цим Договором, врегульовуються Сторонами у відповідності з нормами чинного законодавства». Такий підхід дає можливість сторонам водночас і спростити процес підготовки проекту договору, і врегулювати ті моменти, які не врегульовані безпосередньо в змісті договору.

Що стосується випадкових умов, то вони самі по собі юридичної сили не мають. Її набуття здійснюється лише тоді, коли така умова є передбачена договором. Специфіка випадкових умов полягає в тому, що вони прямо законодавством не передбачені, адже впливають з диспозитивних норм. Це пов'язано з тим, що умови договору мають відповідати чинному законодавству, а тому випадкові умови можуть бути додані до умов договору лише в тому випадку, коли вони не суперечать законодавству. Оскільки імперативні норми по суті виступають звичайними умовами, тобто незалежно від їх зазначення в договорі, вони все одно будуть наділені юридичною силою, то диспозитивні норми характеризуються тим, що сторони в межах таких норм можуть обрати бажану модель поведінки і зазначити це в договорі в якості випадкової умови.

За загальним правилом, передбаченим ч.1 ст. 638 ЦК України договір може вважатися таким, що є укладеним, з моменту узгодження в належній формі сторонами усіх істотних умов договору. Істотними умовами договору є умови про предмет договору, умови, що визначені законом як істотні або є необхідними для договорів даного виду, а також усі ті умови, щодо яких за

заявою хоча б однієї із сторін має бути досягнуто згоди [60]. Ми вважаємо, що істотні умови являють собою найбільш важливі умови, узгодження яких буде необхідним мінімумом для того, аби вважати, що між сторонами виникли договірні відносини. До істотних умов зазвичай відносять ключові умови договірної конструкції. Якщо ж сторони при укладенні договору не узгодили між собою хоча б одну з істотних умов, то договір ще залишається неукладеним, а це означає, що він не тягне за собою правових наслідків. В той же ж час, якщо договір більше не містить інших умов, окрім істотних, договір все ж вважається укладеним, адже на даний момент вимагається обов'язкове узгодження лише істотних умов для того, аби між сторонами виникли договірні відносини. Зазначена вище правова норма стосується також і договору побутового підряду, який набуває юридичної сили з моменту його належного укладення, тобто з узгодженням сторонами істотних умов. На даний час чинне законодавство не містить чітко визначеного переліку істотних умов даного договору. В доктрині цивільного права проблема істотних умов договору побутового підряду, на нашу думку, є в недостатній мірі висвітленою.

Згідно з визначенням поняття договору побутового підряду, передбаченим у ч.1 ст.865 ЦК України «за договором побутового підряду підрядник, який здійснює підприємницьку діяльність, зобов'язується виконати за завданням фізичної особи (замовника) певну роботу, призначену для задоволення побутових та інших особистих потреб, а замовник зобов'язується прийняти та оплатити виконану роботу» [60]. Виходячи з аналізу даної правової норми, можемо зробити висновок, що ключовими умовами виконання зобов'язань за договором побутового підряду є предмет і ціна. Що стосується строку, то законодавцем не акцентується увага на строках виконання робіт, а вирішальним є здобуття бажаного результату і передача його замовнику. Підтвердженням того, що умова щодо строку не виступає істотною, є те, що у ч.2 ст. 846 ЦК України зазначено наступне: «якщо у договорі підряду не встановлені строки виконання роботи, підрядник зобов'язаний виконати роботу, а замовник має право вимагати її виконання у розумні строки, відповідно до

суті зобов'язання, характеру та обсягів роботи та звичаїв ділового обороту» [60]. Оскільки ч. 4 ст.837 ЦК України передбачає застосування правового регулювання договору підряду до умов договору побутового підряду, а параграф 2 глави 61 ЦК України не містить норм щодо строку виконання зобов'язань за договором побутового підряду, то у зв'язку з цим ми можемо зробити висновок, що неузгодження підрядником і замовником умови щодо строку не тягне за собою недійсність договору, оскільки така умова не є істотною. Безперечно, сторони для зручності можуть в договорі узгодити строки виконання робіт, однак обов'язку щодо їх встановлення немає.

Ми вважаємо, що така позиція законодавця є виправданою, оскільки в даній ситуації відображається специфіка договорів підрядного типу в цілому, які передусім спрямовані на досягнення бажаного замовником результату. Якщо взяти з практичної точки зору, замовники здебільшого мають на меті отримати результат роботи, а вже строки її виконання виступають для них як умови другорядного характеру. Що стосується робіт підрядника, то не завжди останній зможе точно встановити об'єктивно необхідний строк для одержання бажаних замовником результатів, адже на строк можуть вплинути різні чинники як об'єктивного, так і суб'єктивного характеру. Прикладом об'єктивних чинників може слугувати виявлення в ході проведення робіт додаткових прихованих недоліків, які неможливо було помітити під час укладення договору, однак усунення таких недоліків є необхідним для досягнення бажаного результату роботи. Що стосується суб'єктивних чинників, то прикладом може слугувати порушення субпідрядником строків виконання своїх зобов'язань за договором перед генеральним підрядником. У зв'язку з вищесказаним можемо зробити висновок, що з практичної точки зору обумовлення в договорі побутового підряду строків зазвичай не є суттєвим, однак якщо підрядник точно впевнений в тому, скільки саме часу потрібно для виконання робіт (наприклад, несправність приладу є типовою і підряднику вже відомо, скільки часу займе усунення такої несправності), то в інтересах

замовника буде обумовлення строків виконання робіт. Саме така позиція і знайшла своє відображення в чинному законодавстві.

Що стосується предмета як істотної умови договору побутового підряду, то він є досить специфічним з огляду на суб'єктний склад даного договору. Як було встановлено раніше, замовником за договором побутового підряду може бути лише фізична особа, а підрядником - як фізична особа-підприємець, так і юридична особа (яка провадить підприємницьку діяльність). Така специфіка суб'єктного складу відобразилася також і на предметі договору побутового підряду. Оскільки на даний час лише фізична особа без статусу суб'єкта підприємницької діяльності може укласти з підрядником даний договір, це тягне за собою неможливість подальшого використання результату робіт у цілях підприємницької діяльності. Ця визначальна риса даної договірної конструкції і послугувала причиною індивідуалізації з позиції теорії та практики.

Згідно з ч.1 ст. 865 ЦК України результат робіт може бути використаним задля задоволення як і побутових потреб замовника, так і інших особистих потреб [60]. На нашу думку, термін «побутова потреба» відображений в вищезазначеній правовій нормі не зовсім конкретизовано. В буквальному розумінні побутові потреби усвідомлюються як такі, що мають для замовника несуттєве значення, тобто результати таких робіт використовуються в повсякденному житті. В той же час, категорія «повсякденне життя» не є уніфікованою з огляду на різноманітність повсякденного життя різних груп населення, що тягне за собою відмінність їхніх побутових потреб. Що стосується терміну «інших особистих потреб», то він не є деталізованим та відсутні критерії віднесення потреб до особистих.

З приводу вдосконалення правового регулювання ч.1 ст. 865 ЦК України І.І.Банасевич слушно зазначає, що її слід викласти в такій редакції: «За договором побутового підряду підрядник, який здійснює підприємницьку діяльність, зобов'язується виконати за завданням фізичної особи (замовника) певну роботу, призначену для задоволення особистих, у тому числі домашніх,

сімейних, культурно-побутових або інших, не пов'язаних із підприємницькою діяльністю, потреб замовника, а замовник зобов'язується прийняти та оплатити виконану роботу» [1, с.67]. Ми погоджуємося з даною позицією, адже такий підхід до законодавчого визначення поняття договору побутового підряду дає можливість розширити коло робіт, які можуть бути виконані в межах договору побутового підряду, тобто мова йде про доповнення сутності предмета даного договору. Це в свою чергу дасть можливість актуалізувати договір побутового підряду.

Що стосується самих робіт, які становлять предмет договору, то вони можуть бути різного характеру, адже допускається як переробка чи ремонт речі, та і її виготовлення. Варто додати, що сам по собі процес виконання даних робіт не може задовільнити потреби замовника, оскільки вони будуть задоволені тоді, коли замовник зможе одержати результат їх виконання. Мова йде про те, що замовник не може задовільняти свої потреби в процесі здійснення підрядником необхідного комплексу робіт, а підрядник, в свою чергу, не може передавати замовнику результати виконуваних робіт по мірі їх виконання. Саме ця ознака найбільшою мірою відрізняє договір побутового підряду від договорів про надання послуг. Підрядник буде вважатися таким, що виконав умови договору лише в тому випадку, коли він виконає усі необхідні роботи та передасть їх результат замовнику. У зв'язку з цим предметом договору побутового підряду виступає не сама робота, а її результат.

Що стосується ціни як істотної умови, то перш за все на неї впливає те, з чийх матеріалів виконується робота. За загальним правилом, передбаченим в ч.1 ст. 870 ЦК України, підрядник виконує роботи з використанням своїх матеріалів, однак замовник може також і надати власні матеріали підряднику. На практиці це має значний вплив на ціну робіт. Аналіз ч.2 ст.870 ЦК України свідчить про те, що коли використовуються матеріали підрядника, то можливі наступні варіанти оплати замовником їх вартості: у кредит з розстроченням платежу, з попередньою оплатою (повною або ж частковою) і подальшим остаточним розрахунком під час прийняття замовником результатів робіт. Коли

ж замовник оплачує вартість матеріалів у кредит із розстроченням платежу, то у випадку зміни ціни самих матеріалів за загальним правилом перерахунків не здійснюється, однак сторони можуть узгодити у договорі і можливість проведення перерахунку в випадку настання таких ситуацій. Якщо ж замовник надає підряднику свій матеріал для виконання робіт, то в такому випадку сторони при укладенні договору узгоджують оцінку таких матеріалів, а в документі, який підтверджує укладення договору, зазначаються відомості щодо найменування матеріалів та їх кількість, що передбачено в ст. 871 ЦК України. В такому випадку замовник оплачує лише вартість самих робіт.

Що стосується вартості робіт, то ч.1 ст. 873 ЦК України передбачає два варіанти встановлення ціни за виконання робіт : за погодженням сторін та згідно з прейскурантами, цінниками, тарифами чи іншими документами. Коли мова йде про погодження сторонами, то в кожному окремо взятому випадку укладення договору побутового підряду сторони узгоджують вартість робіт виходячи з специфіки самого предмета договору та ситуації, що склалася. Відповідно, ціна виконання робіт може відрізнитися у зв'язку з різними чинниками. Коли ж мова йде про застосування підрядником у своїй діяльності прейскурантів, тарифів чи цінників, то мова йде про те, що підрядником здійснено уніфікований підхід до встановлення цін на свої роботи і замовник при укладенні договору може лише погодитися з такими цінами. В такому випадку договір побутового підряду частково набуває ознаки договору приєднання.

Робота за договором побутового підряду згідно ч.2 ст.873 ЦК України оплачується за загальним правилом після її завершення в момент передачі результатів замовнику. Окрім цього, підрядник може запропонувати оплатити замовнику вартість роботи в повному обсязі в момент укладення договору або ж частково оплатити в якості авансу. Попередня оплата роботи може бути застосована лише тоді, коли замовник дає на це згоду при укладенні договору.

Підсумовуючи, можемо сказати, що ціна як істотна умова договору побутового підряду складається з двох елементів - ціни матеріалів та ціни робіт

та в обидвох випадках допускається попередня їх оплата. Сама ж ціна матеріалів залежить від того, хто саме з сторін договору надає матеріали, а ціна робіт може бути встановлена як сторонами в процесі узгодження, так і самим підрядником шляхом використання тарифів, прейскурантів, цінників тощо. Таким чином, ціна та предмет як істотні умови договору побутового підряду є досить пов'язані між собою та існує взаємозалежність між ними.

3.2. Права та обов'язки сторін договору побутового підряду

Права та обов'язки сторін відображають сутність та специфіку договору в цілому. Їх дослідження дає можливість проаналізувати договірну конструкцію в цілому, визначити проблемні аспекти правового регулювання та сформулювати в подальшому рекомендації щодо вдосконалення законодавства. Зважаючи на те, що на даний момент відносини за договором побутового підряду врегульовані не лише нормами ЦК України, а й іншими нормативно-правовими актами та наявні проблеми правового регулювання (що було встановлено раніше), то ми можемо зробити на підставі цього висновок про актуальність та доцільність дослідження специфіки прав та обов'язків за договором побутового підряду.

Зважаючи на те, що даний договір є двостороннім, то кожна з його сторін наділена комплексом прав та обов'язків. Якщо брати до уваги ключові з них, то визначальним обов'язком підрядника є виконання робіт і передача їх результату замовнику, а замовник зобов'язаний передусім прийняти виконання таких робіт та оплатити їхню вартість. Що стосується основоположних прав підрядника, то до них доцільно відносити право на одержання оплати за виконані роботи, а з прав замовника варто зазначити щодо права на одержання інформації про виконувані підрядником роботи та права на одержання результату таких робіт. На нашу думку, доцільним буде дослідження специфіки прав та обов'язків сторін за договором побутового підряду виходячи з динаміки цього договору.

На етапі переддоговірних відносин, тобто до моменту укладення самого договору побутового підряду підрядник має право на підставі ч.1 ст. 869 ЦК України використовувати рекламу або ж вчиняти інші публічні пропозиції щодо виконання робіт. Якщо ж потенційний замовник буде зацікавлений в таких роботах і звернеться до підрядника з цього приводу, то підрядник на підставі ст. 868 ЦК України повинен проінформувати замовника з приводу виконуваних робіт, їх видів, вартості, форми оплати. Якщо окрім даних відомостей замовник схоче отримати інші відомості, які також стосуються договору, то підрядник зобов'язаний надати також і таку інформацію. В тих випадках, коли для замовника суттєвим є те, хто саме буде виконувати ту чи іншу роботу, то підрядник повинен проінформувати замовника з цього приводу також. Аналогічне право замовника щодо отримання інформації зазначене також і в п.4 ч.1 ст.4 ЗУ «Про захист прав споживачів», де зазначено наявність права у споживача на необхідну, доступну, достовірну та своєчасну інформацію державною мовою про продукцію, її кількість, якість, асортимент, її виробника (виконавця, продавця) відповідно до Закону України "Про забезпечення функціонування української мови як державної" [46].

Після отримання необхідної інформації замовник приймає рішення з приводу укладення договору з даним підрядником. Якщо замовника все влаштовує, відбувається сам процес укладення договору, під час якого сторони узгоджують умови договору. Передусім мова йде про перелік робіт та їх вартість. Підрядник виходячи з предмета договору визначає, які роботи слід виконати і пропонує їх виконання замовнику. Варто зазначити, що ч.1 ст. 867 ЦК України забороняє підряднику нав'язувати виконання додаткових робіт і встановлює гарантію для замовника, згідно з якою він уповноважений не оплачувати виконання нав'язаних підрядником робіт.

Слід зазначити, що згідно п. 10 Правил побутового обслуговування населення виконавець має право на відмову у прийманні замовлень на побутові послуги, якщо він не може забезпечити належне їх виконання [45]. На нашу

думку, ця норма суперечить ч.2 ст. 865 ЦК України, згідно з якою договір побутового підряду є публічним. Зважаючи на публічність договору, підрядник зобов'язаний виконати роботу кожній особі, яка звернеться з таким проханням. Суперечливість полягає в тому, що з однієї сторони підрядник мав би виконувати роботи для кожного споживача, а на другу не є законодавчо врегульованими випадки, коли підрядник не має достатнього рівня вмінь та навичок для виконання певних робіт і, відповідно, не зможе належним чином виконати умови договору. У зв'язку з цим виникає колізійна ситуація - підрядник не може відмовити споживачу в укладенні договору, але й виконати належним чином він його також не може. Тому доцільною буде імплементація в законодавство норми щодо права підрядника на аргументовану відмову в укладенні договору побутового підряду.

Варто взяти до уваги і те, даний договір може бути укладено як за місцем здійснення підрядником підприємницької діяльності, так і за межами такого місця. В останньому випадку замовник наділяється додатковими правами та гарантіями на підставі ст. 12 ЗУ «Про захист прав споживачів». Зокрема, протягом 14 днів з дня одержання документа про укладення договору замовник може розірвати договір за умови повідомлення підрядника про це. Така гарантія діє в тому випадку, коли між моментом укладення договору та моментом прийняття робіт існує певний часовий проміжок. В такому випадку підрядник протягом 30 днів з дня отримання повідомлення зобов'язаний повернути оплачені грошові кошти. В свою чергу, замовник не зобов'язаний повертати підряднику результати робіт до моменту отримання сплачених раніше грошових коштів. Окрім цього, якщо підрядник при укладенні договору поза торговельними чи офісними приміщеннями не надав замовнику підтверджуючий документ, то в такому випадку замовник повідомляє про це підрядника, що тягне за собою недійсність договору. Після отримання такого повідомлення підрядник зобов'язаний повернути замовнику оплачені грошові

кошти і додатково відшкодувати витрати замовника на повернення предмета договору.

Що стосується етапу виконання договору побутового підряду, то в силу різноманіття робіт, які охоплюються даним договором, в законодавстві практично не конкретизуються самі особливості таких робіт. Водночас, ч.1 ст.849 ЦК України дозволяє замовнику перевіряти діяльність підрядника. Сама перевірка може проводитися виключно в межах двох критеріїв - ходу та якості роботи. На нашу думку, цього є достатньо для формування замовником своєї думки з приводу виконання зобов'язання підрядником. В той же час, такий контроль не може будь-яким чином перешкоджати діяльності підрядника. Дії, які перешкоджають підряднику, можуть полягати в наданні останньому рекомендацій і настанов, які не мають відношення до виконуваних робіт або ж вчинення фізичних перешкод, зокрема, спроби замовника самотійно виконати роботу тощо. В цілому, право споживача на проведення контролю за виконанням робіт має важливе значення на практиці, адже дає можливість зробити висновок про виправданість укладення договору побутового підряду.

Протилежним до права замовника на проведення контролю є обов'язок щодо сприяння підрядникові, передбачений ч.1 ст. 850 ЦК України. Його сутність полягає в тому, що сторони в договорі можуть передбачити певний обсяг та порядок сприяння замовником підрядникові в окремих випадках. Таке сприяння може стосуватися виключно тих робіт, які стосуються предмета договору. В свою чергу, законодавством прямо не передбачений перелік дій, які можуть бути вчинені, а тому він може бути встановлений лише договором.

Не виключеними на практиці є випадки, коли робота може бути і не розпочата або ж зупинена підрядником у зв'язку з бездіяльністю замовника. У зв'язку з цим ст. 851 ЦК України передбачено право підрядника на відкладення початку робіт або призупинення вже триваючих робіт. Це право в нього буде лише в тому випадку, коли замовник за договором не надає матеріали, речі або ж необхідне устаткування. Мова йде як про непередання самого предмета

договору, так і інших матеріальних об'єктів, які безпосередньо його стосуються (матеріали для проведення ремонту одягу, запчастини тощо). Безперечно, дія даного права підрядника стосується лише тих випадків, коли згідно з умовами договору виконання робіт проводиться з матеріалів замовника.

Слід зазначити, що в тих випадках, коли підрядник вже здійснює виконання робіт, однак в ході їх проведення стало зрозуміло, що для досягнення бажаних результатів необхідним є також здійснення і інших робіт (які не були обумовлені сторонами при укладенні договору), то в такому випадку на підставі ч.11 ст. 10 ЗУ «Про захист прав споживачів» підрядник повинен узгодити проведення таких робіт з замовником. Якщо ж роботи були виконані без дозволу замовника, то тоді останній не буде зобов'язаний оплачувати роботи, щодо яких не було узгодженості. Також підрядник згідно з ч.12 ст. 10 ЗУ «Про захист прав споживачів» повинен повідомити замовнику про недоцільність подальшого здійснення робіт, якщо у зв'язку з певними обставинами (ціна, характеристики тощо) повноцінне задоволення інтересів замовника неможливе або ж коли в ході проведення робіт було встановлено, що ціна їх проведення може істотно збільшитися. Якщо ж підрядник цього обов'язку не дотримався і все ж виконав роботи, то в такому випадку замовник уповноважений відмовитися від договору, що не буде тягнути за собою відповідальність замовника.

Вирішальною і останньою стадією виконання договору побутового підряду є прийняття результатів робіт. Після того, як підрядник завершив необхідний комплекс робіт, він повідомляє замовника про це і замовник прибуває до останнього задля ознайомлення з результатами, їх прийняття та оплати виконаних робіт. В законодавстві досить деталізованим є сам процес прийняття, адже його перебіг має в подальшому важливі правові наслідки для замовника. Зокрема, ст. 853 ЦК України деталізує прийняття результатів робіт. На підставі ч.1 ст. 853 ЦК України для замовника прийняття є обов'язком, а не правом. Він повинен оглянути результати і у випадку виявлення відступів чи

недоліків необхідним є негайне повідомлення підрядника про це. Ігнорування цього обов'язку щодо повідомлення тягне за собою позбавлення права на подальше оскарження тих недоліків і відступів, які були виявлені під час приймання, але підряднику про них не було повідомлено.

Важливе значення має те, яким був характер недоліків, адже на практиці не завжди вдається при прийнятті виявити всі можливі недоліки робіт. На даний час недоліки поділяються на явні та приховані. Явні недоліки являють собою такі, що можуть бути виявлені в процесі самого прийняття, тобто ці недоліки є по суті очевидними для замовника і їх виявлення не вимагає тривалого використання предметом договору в подальшому чи вчинення додаткових дій для виявлення таких недоліків. У зв'язку з цим, якщо замовник не перевіряв результати робіт при їх прийнятті і недоліки були явними, то в такому випадку на підставі ч.2 ст.853 ЦК України замовник не зможе в подальшому оскаржувати такі недоліки. Безперечно, бувають ситуації, коли недоліки можуть бути прихованими і замовник фактично не може їх виявити в процесі прийняття робіт. Сама прихованість може бути викликана чинниками об'єктивного і суб'єктивного характеру. Здебільшого на практиці приховані недоліки базуються на умисних діях підрядника, тобто суб'єктивних чинниках. Зокрема, коли підрядник не виконує роботи в повному обсязі, а лише намагається імітувати їх проведення або ж коли внаслідок дій підрядника виникли додаткові недоліки, які він вирішив умисно приховати від замовника. Зважаючи на це, на підставі ч. 3 ст. 853 ЦК України замовник зобов'язаний повідомити підрядника про такі недоліки, тобто замовник може оскаржити в подальшому дії підрядника.

З метою зменшення навантаження на судову систему в цілому, в ч.4 ст. 853 ЦК України дає сторонам право на проведення експертизи недоліків виконаних робіт. На нашу думку, результати такої експертизи дають можливість сторонам встановити істину у спорі, що виник без звернення до суду і самостійно прийняти рішення щодо вирішення спору. Що стосується

розподілу витрат на проведення такої експертизи, то вирішальне значення має те, чи недоліки викликані діями підрядника і хто виступив ініціатором експертизи. Згідно з загальним правилом, витрати несе підрядник. Якщо ж за результатами експертизи буде встановлено, що недоліки відсутні або ж вини підрядника в їх виникненні немає, то тоді витрати несе або сторона яка ініціювала експертизу або ж обидві сторони, якщо вони погоджено провели експертизу.

Слід зазначити, що замовник може розірвати договір побутового підряду ще до моменту здачі підрядником результатів робіт згідно ч.2 ст.867 ЦК України. На противагу реалізації цього права замовник набуває обов'язку щодо оплати вже виконаних робіт та інших витрат, яких зазнав підрядник до моменту розірвання замовником договором. Самі роботи оплачуються пропорційно, тобто замовник оплачує не всі роботи в цілому, а лише той відсоток робіт, який був вже виконаний на момент розірвання договору. Додатково замовник оплачує і інші витрати, які не стосуються вартості робіт, але яких зазнав підрядник (наприклад, купівля матеріалів тощо). Право на відмову замовника від договору має велику значимість на практиці, адже дає йому змогу без виникнення спору розірвати договір за необхідності (наприклад, коли замовник вирішив, що в нього більше немає потреби в результатах робіт). У зв'язку з цим умова договору побутового підряду, яка позбавляє замовника такого права, є нікчемною, тобто договір недійсний в частині цієї умови вже на момент укладення сторонами.

Ще одним випадком, коли замовник може відмовитися від договору ще до моменту завершення виконання підрядником робіт, є ситуації, коли підрядник не в повному обсязі надав замовнику інформацію при укладенні договору, або ж коли така інформація була недостовірною, що в сукупності призвело до того, що замовник уклав договір, однак результати робіт за цим договором не будуть задовільняти інтересів замовника і не матимуть бажаних властивостей. У зв'язку з цим замовник на підставі ч.3 ст. 869 ЦК України має

право вимагати в замовника розірвати договір і відшкодувати збитки, якщо буде встановлено, що дійсно мало місце ненадання підрядником інформації в повному обсязі або ж надання недостовірної інформації. Така гарантія має на меті захист замовників від недобросовісних підрядників, які іноді замовчують або ж повідомляють неправдиву інформацію про виконувані роботи. Ця інформація дещо спотворено відображатиме можливі результати робіт і замовник буде по суті введений в оману, що спонукатиме його укласти договір.

Якщо ж до моменту завершення підрядником робіт з боку замовника не було ініційовано розірвання договору, то в такому випадку настає момент прийняття результатів робіт. Виходячи з законодачого визначення поняття договору побутового підряду, передбаченого в ч.1 ст.865 ЦК України, замовник зобов'язаний прийняти результати робіт та оплатити їх згідно з ціною, обумовленою умовами договору. Підрядник, в свою чергу, на підставі ч.2 ст. 869 ЦК України зобов'язаний під час здачі робіт надати замовнику відомості щодо вимог, дотримання яких є необхідним для подальшого використання результатів робіт в контексті ефективності та безпечності використання. Окрім цього, підрядник зобов'язаний повідомити також і про наслідки, які можуть настати в тому випадку, коли замовник або інші особи не будуть дотримуватися вимог, зазначених підрядником.

Обов'язок підрядника щодо повідомлення про вимоги до використання предмета договору має подвійний зміст. На одну сторону, це дає змогу замовнику уникнути можливих негативних наслідків від використання результатів робіт, тобто мова йде про захист замовника як споживача. На другу сторону, це знімає відповідальність з підрядника у випадку настання негативних наслідків, адже після отримання замовником самого результату робіт та інформації щодо його використання останній самостійно несе відповідальність за подальше використання предмета договору. Іншою ж буде ситуація, коли підрядник мав повідомити замовнику вимоги до використання, але не зробив цього і у зв'язку з цим трапився нещасний випадок, який

спричинив замовнику чи іншим особам шкоду. В такому випадку, фактично підрядник винен в настанні таких наслідків, адже він був зобов'язаний попередити замовника про вимоги до використання, але не зробив цього.

Наявні також на практиці випадки, коли замовник не виконує свій обов'язок з прийняття результатів робіт та їх оплати. В такому випадку підрядник на підставі ст. 874 ЦК України має декілька варіантів дій. Згідно з ч.1 ст. 874 ЦК України підрядник може попередити письмово замовника про необхідність одержання результатів робіт і у випадку ігнорування замовником такого повідомлення і спливу двох місяців з моменту самого повідомлення підрядник може продати предмет договору, вирахувати на свою користь платежі (обумовлені договором) а залишок коштів внести у депозит на ім'я замовника до нотаріуса чи нотаріальної контори. Сам продаж предмета договору має бути здійснено за розумну ціну. В той же час критерій розумності ціни в таких випадках законодавством не конкретизований. Також не врегульованим є те, чиє місцезнаходження - замовника чи підрядника, слід брати до уваги при внесенні коштів у депозит, тобто за чийм місцезнаходженням має здійснюватись це внесення коштів. З нашої точки зору, в даній ситуації більш справедливим з практичної точки зору було б внесення коштів у депозит за місцезнаходженням підрядника, адже підрядник вчиняє такі дії у зв'язку з невиконанням замовником своїх обов'язків з прийняття і оплати результатів робіт. Окрім вищезазначеного варіанту дій, підрядник на підставі ч.2 ст.874 ЦК України може також притримати предмет договору або вимагати відшкодування від замовника.

Підсумовуючи, можемо зробити висновок, що аналіз прав та обов'язків сторін за договором побутового підряду свідчить про те, що замовник наділений особливим правовим захистом і значним обсягом прав. На нашу думку, є дві причини такого явища. Перша полягає в тому, що замовник є споживачем, а тому в законодавстві пріоритетним є забезпечення його прав. Друга полягає в тому, що хороший результат робіт більшою мірою залежить від

дій підрядника, і через це замовник потребує додаткових правомочностей (наприклад, щодо контролю за виконанням підрядником робіт без втручання в процес їх проведення тощо).

3.3. Відповідальність сторін договору побутового підряду за порушення умов договору побутового підряду

Специфіка цивільно-правових договорів загалом полягає в тому, що за загальним правилом сторони виконують свої обов'язки належним чином, тобто зобов'язання здебільшого припиняються шляхом їх належного виконання. В той же час, важливим є також законодавче врегулювання тих випадків, коли одна з сторін договору не виконує в належній формі свої обов'язки, а інша сторона прагне в правовій площині спонукати контрагента до дотримання обов'язків або ж розірвати договір. В такому випадку мова йде про інститут відповідальності в цивільному праві. Традиційно під поняттям «відповідальність» розуміють певні наслідки, які мають несприятливий характер для сторони договору, яка порушила умови такого договору. Такі наслідки спрямовані на те, аби відновити справедливість, відшкодувати завдані контрагенту збитки. Тому ми можемо говорити про те, що відповідальність за порушення умов договору має вплив одночасно як і на сторону, яка вчинила таке порушення, так і на сторону, по відношенню до якої таке порушення і було здійснено винною в цьому стороною договору. Тому визначальним є те, що відповідальність спрямована передусім на те, щоб відновити порушені права, а не на покарання правопорушника. А негативні наслідки по суті спонукають порушника виконати належним чином свої обов'язки та відшкодувати завдані збитки іншій стороні.

В контексті відносин за договором побутового підряду відповідальність має також досить важливе значення як до моменту виникнення порушення умов, так і після. Коли ми говоримо про значимість інституту відповідальності

до моменту виникнення порушення, то мова йде про те, що врегулювання в законодавстві специфіки відповідальності по суті попереджує контрагентів про те, що доцільним є належне виконання договору, а у випадку невиконання чи неналежного виконання умов за договором контрагент буде притягнений до відповідальності. В даному випадку ми можемо говорити про превентивний характер відповідальності за договором. Якщо ж мова йде про ситуації, коли виникло порушення прав однієї з сторін, то тоді відповідальність буде мати захисний характер, тобто спрямована на те, щоб захистити права та законні інтереси сторони, контрагент якої не виконав або неналежно виконав договірні умови.

Слід зазначити, що відповідальність застосовується в тих випадках, коли буде наявний сам склад порушення умов договору. Мова йде про те, що дія інституту відповідальності можлива тоді, коли буде встановлено, що дійсно наявне порушення умов договору, наявні негативні наслідки, між порушенням та наслідками наявний причинно-наслідковий зв'язок а також доведена вина контрагента у настанні таких наслідків. Тому для притягнення контрагента за договором до відповідальності сторона повинна довести, що дійсно наявний склад правопорушення.

В.П. Мироненко також акцентує увагу на тому, що відповідальність має майновий характер, зокрема «відповідальність у цивільному праві полягає у відшкодуванні збитків, сплати неустойки тощо. Навіть у випадках порушення особистих немайнових прав потерпілої особи, компенсація моральної шкоди здійснюється, як правило, у грошовому еквіваленті. Покладення на особу цивільно-правової відповідальності означає виникнення в неї обов'язку майнового характеру, якого не було до вчинення правопорушення» [37,с.28-29]. Ми вважаємо, що з даною позицією слід погодитися з огляду на те, що справді відповідальність відображається передусім в матеріальній площині, адже при притягненні порушника до відповідальності для іншої сторони має основоположне значення захист майнових прав. У зв'язку з цим ми вважаємо,

що доцільним буде дослідження форм відповідальності, які притаманні договору побутового підряду.

Перш за все, варто згадати про відшкодування збитків. В ч.2 ст. 22 ЦК України конкретизується їх сутність, а саме що збитки можуть бути двох видів - реальні збитки (фактичні втрати у зв'язку з знищенням або ж пошкодженням в нашому випадку предмета договору побутового підряду або ж ті витрати, яких зазнала сторона договору задля відновлення порушених прав) та упущена вигода (доходи, які могли б бути потенційно одержані у випадку відсутності порушень прав та інтересів). Зважаючи на специфіку суб'єктного складу договору побутового підряду і те, що замовник може використовувати предмет договору лише в особистих та побутових цілях (не пов'язаних з підприємницькою діяльністю), то можемо зробити висновок, що замовник може в якості відшкодування отримати лише реальні збитки, а підрядник - як реальні збитки, так і упущену вигоду(зважаючи на те, що підрядником може бути лише суб'єкт підприємницької діяльності).

Аналіз норм ЦК України та ЗУ «Про захист прав споживачів» свідчить про те, що з законодавчої точки зору презюмується вина підрядника, тобто що саме він в абсолютній більшості порушує умови договору, а тому замовник наділений низкою гарантій щодо притягнення підрядника до відповідальності. У разі виникнення спору сторони можуть вирішити його як шляхом досудового врегулювання спору, так і шляхом звернення до суду в порядку цивільного судочинства.

Коли ж ми говоримо про досудове врегулювання, то перш за все варто взяти до уваги ст. 872 ЦК України, яка наділяє замовника правом на притягнення підрядника до відповідальності у випадку порушень останнім умов договору. Якщо наявні істотні відступи або істотні недоліки робіт, то в такому випадку підлягає застосуванню диспозитивна норма, передбачена ч.1 ст. 872 ЦК України, згідно з якою замовник самостійно обирає, яким чином буде нести відповідальність підрядник - або він буде змушений виготовити іншу річ

з використанням однорідного матеріалу такої ж якості або ж договір буде розірвано і підрядник нестиме відповідальність шляхом відшкодування збитків. Дана норма діє тоді, коли недоліки чи відступи є істотними. В нашому розумінні, істотний недолік - це такий недолік, який має досить суттєвий вплив на використання предмета договору замовником, тобто коли замовник або взагалі не може використовувати предмет договору за призначенням або ж коли використання хоч і можливе, але досить ускладнене. Ще одною визначальною ознакою істотності недоліку є те, що він або взагалі не може бути усуненим, або ж його усунення не приносить бажаного результату і такий недолік проявляється знову. Що стосується істотного відступу від умов договору, під цим поняттям ми можемо розуміти такий відступ, який значною мірою суперечить інтересам замовника і умовам договору (наприклад, коли річ була виготовлена з іншого матеріалу або ж коли вона має зовсім інші властивості, аніж ті, яких бажав замовник).

Якщо ж недоліки чи відступи не мають істотного характеру, то на підставі ч.2 ст. 873 ЦК України замовник також на засаді диспозитивності обирає, яким чином підрядник нестиме відповідальність в такій ситуації - або безоплатно в межах розумного строку усуне такі недоліки чи відступи, або ж підрядник не буде усувати ці недоліки і відступи, однак буде змушений відшкодувати замовнику витрати на їх усунення чи зменшить оплату за виконання робіт. В тому випадку, коли підрядник не усуває неістотні недоліки і відступи, замовник здійснює їх усунення або своїми силами, або шляхом укладення договору побутового підряду з іншим підрядником.

Варто зазначити, що відшкодування збитків підрядником замовнику більш детально конкретизовано в ст. 10 ЗУ «Про захист прав споживачів», де встановлено додаткові гарантії для замовника, які передбачають і інші випадки, коли підрядник може нести відповідальність. Зокрема, згідно із ч.1 ст. 10 вищезазначеного Закону дозволяється замовнику отримати відшкодування збитків, якщо підрядник не приступає своєчасно до виконання своїх обов'язків

або ж коли виконання робіт здійснюється надто повільно, що очевидним і передбачуваним є те, що обумовлений договором строк виконання робіт не буде дотриманий. В той же час, підряднику гарантується, що у випадку, коли робота виконана в значному обсязі (коли було виконано більше сімдесяти відсотків робіт), то тоді замовник може ще розірвати договір і вимагати відшкодування збитків, але лише в межах невиконаної частини робіт. Якщо ж замовнику стало очевидно, що підрядник не зможе належно виконати умови договору, то тоді підрядник зобов'язаний усунути такі недоліки в межах строку, визначеного замовником на підставі ч.2 ст. 10 ЗУ «Про захист прав споживачів». Якщо ж ці недоліки не будуть своєчасно усунені, то замовник може або вимагати розірвання договору із відшкодуванням підрядником збитків або ж замовник може звернутися до іншого підрядника, який за рахунок попереднього підрядника усуне наявні недоліки предмета договору. Аналогічна позиція відображена в п.4 ч.3 ст. 10 ЗУ «Про захист прав споживачів».

Слід зазначити, що на відміну від ч.2 ст. 872 ЦК України, в ч.3 ст. 10 ЗУ «Про захист прав споживачів» конкретизованим є строк пред'явлення вимог замовником щодо неістотних недоліків і відповідальності підрядника - це може бути здійснено в межах гарантійного строку або ж у випадку відсутності такого строку в умовах договору чи відсутності інших строків, то протягом двох років з моменту прийняття результатів робіт. Замовник обирає на власний розсуд, яким чином підрядник буде нести відповідальність, зокрема допускається безоплатне усунення недоліків в межах розумних строків, зменшення вартості робіт, повторне виконання робіт, відшкодування збитків замовнику (як і з усуненням недоліків так і без). Окрім цього, дозволяється і застосування інших прав, які обумовлені законодавством в момент укладення сторонами договору побутового підряду. Варто додати, що врегульовані чинним законодавством і випадки, коли підрядник внаслідок своїх дій чи бездіяльності пошкодив предмет договору, зіпсував або ж взагалі втратив його. В такому випадку на підставі ч.9 ЗУ «Про захист прав споживачів» він буде повинен в межах одного

місяця відшкодувати замовнику завдані збитки. Відповідальність в таких ситуаціях настає у випадку наявності вини підрядника незалежно від того, чи дозволяв рівень його знань встановити властивості предмета договору.

Особливу значимість законодавець приділяє відповідальності підрядника у випадку наявності ризику небезпеки для життя чи здоров'я замовника або ж інших осіб. В такому випадку на підставі ч.3 ст. 873 ЦК України замовник чи його правонаступник має право пред'явити підряднику вимогу (незалежно від моменту виявлення таких ризиків та незалежно від закінчення гарантійних строків) протягом десяти років з моменту прийняття результатів робіт про безоплатне усунення недоліків проведених робіт. В даному випадку ми можемо помітити те, що замовник як споживач перебуває під особливим правовим захистом, а його життя і здоров'я, відповідно до конституційних засад, є дуже важливими для суспільства. Якщо ж підрядник не виконає свого обов'язку з усунення таких недоліків, то тоді замовник може на вибір або вимагати часткового повернення коштів за проведення робіт або вимагати відшкодування витрат, необхідних для усунення недоліків (як власноруч, так і шляхом дій інших підрядників). В ч.10 ст.10 ЗУ «Про захист прав споживачів» зазначена норма аналогічного змісту, однак зазначається також і щодо відшкодування шкоди, завданої майну замовника.

Окрім відшкодування збитків за договором побутового підряду чинне законодавство передбачає також і сплату неустойки, а саме пені. Мова йде про випадки прострочення виконання підрядником зобов'язань за договором, що передбачено в ч.5 ст.10 ЗУ «Про захист прав споживачів». В такому випадку пеня обчислюється залежно від тривалості прострочення (годин або днів - залежно від умов договору в контексті строків) виконання зобов'язань. Розмір пені становить три відсотки від вартості робіт, обумовленої договором. Зважаючи на те, що згідно з ч.3 ст. 549 ЦК України «пенею є неустойка, що обчислюється у відсотках від суми несвоєчасно виконаного грошового зобов'язання за кожен день прострочення виконання» [46], то в такому випадку

тривале прострочення підрядником виконання своїх обов'язків може тягнути за собою нарахування досить значної суми пені (особливо, коли проведення робіт є дороговартісним).

Слід додати, що зміна розміру пені, передбаченого в ч.5 ст. 10 ЗУ «Про захист прав споживачів» сторонами договору побутового підряду раніше залишалася на практиці дискусійною. Зокрема, така позиція відображена в Ухвалі Верховного суду України від 14 жовтня 2009 року у справі №6-16718св09. Згідно з змістом Ухвали, замовник та підрядник уклали договір побутового підряду, умовами якого було передбачено інший розмір пені. Згодом між ними виник спір у зв'язку з тим, що підрядник прострочив виконання зобов'язань і замовник звернувся до суду з приводу стягнення з відповідача пені та визнання недійсним положення договору щодо зміни розміру пені, а також щодо зобов'язання відповідача з приводу надання специфікації до договору побутового підряду. В свою чергу, суд першої інстанції та апеляційний суд частково визнали позов в частині визнання недійсним положення договору щодо зміни розміру пені та відшкодування розміру пені, обумовленого позовною заявою. Підрядник подав касаційну скаргу, в якій просив скасувати рішення суду першої інстанції, ухвалу апеляційного суду та ухвалити нове рішення з приводу відмови позивачу в позові. В процесі розгляду касаційної скарги було встановлено, що на підставі ч.2 ст. 6 ЦК України допускається відступ від положень актів цивільного законодавства, однак суд першої інстанції та апеляційний суд не з'ясували, чи могли сторони відступити від положень ч.5 ст. 10 ЗУ «Про захист прав споживачів». У зв'язку з цим справа була передана на новий розгляд до суду першої інстанції [57].

В подальшому національні суди дійшли до висновку, що зміна розміру пені все ж можлива. Зокрема, згідно з Заочним Рішенням Івано-Франківського міського суду Івано-Франківської області від 25 листопада 2019 року у справі № 344/3131/18 позивач та відповідач уклали договір побутового підряду і

умовами договору було передбачено, що розмір пені становитиме 1 відсоток. Підрядником не було виконано свої зобов'язання за договором і позивач просив суд стягнути з відповідача авансовий платіж та пеню, обчислену за умовами договору. Суд прийняв рішення про задоволення позову в повному обсязі, тобто мова йде про те, що зміна розміру пені сторонами все ж допустима [22].

Варто взяти до уваги також і те, що відповідальність за договором побутового підряду може також полягати і в відшкодуванні моральної шкоди. Сама по собі моральна шкода не має матеріального відображення як такого. На основі аналізу ч.2 ст. 23 ЦК України можемо зробити висновок, що моральна шкода в цілому полягає в фізичному болю та стражданнях (коли вони спричинені каліцтвом або ж інакшим ушкодженням здоров'я), душевних стражданнях внаслідок протиправної поведінки або через знищення чи пошкодження майна, або ж приниженні честі, гідності або ж ділової репутації. Однак саме відшкодування моральної шкоди здійснюється на підставі ч.3 ст. 23 ЦК України у формі грошових коштів, майна тощо. Це підтверджує вищезгадану позицію щодо матеріального характеру відшкодування за договором побутового підряду.

Судова практика на даний момент з приводу відшкодування моральної шкоди за договором побутового підряду характеризується тим, що відшкодуванню підлягає лише шкода, яка була спричинена каліцтвом чи ушкодженням здоров'я або ж коли шкода завдала шкоду майну. Зокрема, такий висновок відображений в Заочному Рішенні Приморського районного суду міста Одеси у справі № 522/19648/18 від 09 липня 2019 року. Згідно з змістом Рішення сторони уклали договір побутового підряду, умовами якого було передбачено доставку і встановлення енергозберігаючого обладнання за місцем знаходження позивача. Замовник же ж попередньо оплатив 70% загальної вартості, однак підрядник своїх обов'язків не виконав. Досудове врегулювання не вирішило спір і замовник звернувся до суду, серед позовних вимог (щодо відшкодування оплачених коштів та штрафних санкцій,

обумовлених договором) була також і вимога з приводу відшкодування моральної шкоди. Суд при вирішенні питання щодо задоволення вищезазначеної вимоги дійшов до висновку, що «у спорах про захист прав споживачів чинне цивільне законодавство передбачає відшкодування моральної шкоди у тих випадках, якщо така завдана майну споживача або шкода завдана каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю» [24]. Зважаючи на це, позивачу було відмовлено в задоволенні вимоги про відшкодування моральної шкоди, оскільки життя і здоров'я позивача, а також його майно не постраждали.

Слід зазначити, що відшкодування моральної шкоди в цілому є дещо проблематичним з огляду на те, що на даний момент чітко не визначено критеріїв її обчислення. У зв'язку з тим складно встановити, в якій ситуації розмір моральної шкоди, яку зазначає позивач, є виправданим та цілком відповідає реально завданім стражданням, а в яких ситуаціях розмір моральної шкоди був переоцінений. Ми вважаємо, що доцільним буде врегулювання критеріїв визначення розміру моральної шкоди на законодавчому рівні, що позитивно відобразиться на судовій практиці.

Варто додати, що незважаючи на те, що законодавством фактично презюмується відповідальність підрядника за договором побутового підряду, замовник також може нести відповідальність. Зокрема, це передбачено ч.2 ст.874 ЦК України, на підставі якої підрядник у випадку нез'явлення замовника з приводу одержання результатів робіт може притримати предмет договору або ж вимагати від замовника відшкодування. Тому ми можемо зробити висновок, що підрядник також має наявні можливості щодо захисту своїх інтересів і притягнення замовника до відповідальності, однак законодавством значно більшою мірою врегульовано відповідальність підрядника і передбачено чимало випадків, коли підрядник повинен нести відповідальність.

Слід згадати також і про сам процес притягнення до відповідальності за договором побутового підряду. Згідно з ч.2 ст. 16 ЦПК України «особи, які порушили права і законні інтереси інших осіб, зобов'язані поновити їх, не

чекаючи пред'явлення претензії чи позову» [61]. У зв'язку з цим ми можемо зробити висновок, що основоположним для цивільних відносин є досудове врегулювання спору, коли сторона, яка порушила права та інтереси іншої сторони договору, добровільно визнає таке порушення і поновляє ці права та інтереси, зокрема і шляхом відшкодування шкоди, сплати неустойки тощо. Якщо ж добровільного волевиявлення з приводу відновлення порушених прав немає, то сторона, яка зазнала такого порушення, може подати письмову претензію з метою досудового врегулювання спору.

Ще одним з способів досудового врегулювання спору є звернення до Державної служби України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів (Держпродспоживслужби). Згідно підпункту 6 пункту 4 Положення про Державну службу України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів Держпродспоживслужба «перевіряє додержання суб'єктами господарювання, що провадять діяльність у сфері торгівлі і послуг, вимог законодавства про захист прав споживачів, а також правил торгівлі та надання послуг; накладає на суб'єктів господарювання сфери торгівлі і послуг, у тому числі ресторанного господарства, стягнення за порушення законодавства про захист прав споживачів» [42]. В пункті 13 Порядку організації та проведення особистого прийому громадян у Державній службі України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів зазначається наступне: «якщо вирішити порушене у зверненні громадянина питання безпосередньо під час особистого прийому неможливо, воно розглядається в тому самому порядку, що й письмове звернення. Про результати розгляду громадянинові за його згодою надається усна або письмова інформація» [44].

У зв'язку з вищезазначеним ми можемо зробити висновок про можливість звернення замовника до Держпродспоживслужби щодо порушень умов договору, які вчиняються підрядником. Таке звернення замовника в свою чергу також і стимулює підрядника до належного виконання своїх обов'язків та

відшкодування завданої шкоди. Аналіз судової практики свідчить про те, що зазвичай досудове врегулювання спору здійснюється шляхом подання замовником претензії підряднику, а у випадку невизнання підрядником своєї вини і добровільного відшкодування шкоди замовники, як правило, захищають свої права шляхом судового захисту.

Строки позовної давності залежать від позовних вимог замовника. Коли мова йде про безоплатне відшкодування недоліків проведених робіт, то на підставі абзацу 7 ч.3 ст. 10 ЗУ «Про захист прав споживачів» строк позовної давності буде становити 2 роки з моменту прийняття результатів робіт. Якщо ж недоліки можуть становити для життя і здоров'я замовника або ж інших осіб певну загрозу, то на підставі ч.3 ст. 872 ЦК України строк позовної давності буде становити 10 років з моменту прийняття результатів робіт. Коли ж мова йде про стягнення неустойки(пені), то на підставі п.1 ч.2 ст.258 строк позовної давності становить 1 рік з моменту прострочення виконання зобов'язання.

Що стосується специфіки розгляду в суді, то на підставі ч.4 ст.19 ЦПК України та п.5 ч.6 ст. 19 ЦПК України позови з приводу договору побутового підряду розглядаються в межах позовного провадження. Якщо ціна позову не становить більше 250 розмірів прожиткового мінімуму для працездатних осіб, то в такому випадку здійснюється розгляд в межах спрощеного позовного провадження з огляду на малозначність такої справи. Якщо ж ціна позову буде перевищувати вищезазначений розмір, то тоді розгляд здійснюється в межах загального позовного провадження. Як зазначається в ч.3 ст.4 ЗУ «Про прожитковий мінімум», «прожитковий мінімум на одну особу, а також окремо для тих, хто відноситься до основних соціальних і демографічних груп населення, щороку затверджується Верховною Радою України в законі про Державний бюджет України на відповідний рік» [48]. Варто взяти до уваги також і те, що замовник звільняється від сплати судового збору на підставі ч.3 ст. 22 ЗУ «Про захист прав споживачів». На нашу думку, це також є проявом великої значимості для держави прав та інтересів споживачів в цілому. Окрім

цього, на підставі ч.5 ст. 28 ЦПК України замовник може подати позовну заяву до суду за власним зареєстрованим місцем проживання чи перебування або за місцем завдання підрядником шкоди або ж за місцем виконання самого договору побутового підряду.

Висновки до розділу 3

Договір побутового підряду набуває юридичної сили з моменту його належного укладення, тобто після узгодження сторонами істотних умов. На даний час чинне законодавство не містить чітко визначеного переліку істотних умов даного договору. В доктрині цивільного права проблема істотних умов договору побутового підряду є недостатньо висвітленою. Встановлено, що до істотних умов договору побутового підряду можна віднести предмет та ціну. Умова щодо строку не є істотною, оскільки чинне законодавство не зобов'язує сторони договору узгоджувати строк виконання робіт.

Як свідчить аналіз прав та обов'язків сторін за договором побутового підряду, замовник наділений особливим правовим захистом і значним обсягом прав. Це пов'язано з тим, що замовник є споживачем, а тому в законодавстві пріоритетним є забезпечення його прав. Також наділення замовника значною кількістю правомочностей також пов'язано з тим, що хороший результат робіт більшою мірою залежить від дій підрядника, і через це замовник потребує додаткових правомочностей. Врегулювання в чинному законодавстві специфіки відповідальності по суті має превентивний та захисний характер.

В контексті договору побутового підряду відповідальність може полягати в усуненні недоліків робіт, відшкодуванні завданих збитків, також і сплати неустойки (пені) та відшкодуванні моральної шкоди. В цілому, відповідальність має майновий характер. Вирішення спорів і притягнення до відповідальності може бути здійснено як шляхом досудового врегулювання (шляхом подачі претензії або ж звернення до Держпродспоживслужби) так і шляхом судового

захисту прав. Судова практика на даний момент з приводу відшкодування моральної шкоди за договором побутового підряду характеризується тим, що відшкодуванню підлягає лише шкода, яка була спричинена каліцтвом чи ушкодженням здоров'я або ж коли шкода завдала шкоду майну.

ВИСНОВКИ

В результаті здійсненого дослідження ми можемо виокремити такі наукові положення, які було встановлено в ході написання магістерської роботи:

1. Встановлено, що на сьогоднішній день зобов'язання, які виникають на основі цивільно-правових договорів, досить активно досліджуються в доктрині цивільного права та процесу. Визначальним чинником в такому випадку виступає значна популярність та часте укладення окремих договорів, зокрема і договору побутового підряду.

2. З'ясовано, що договір побутового підряду відноситься до споживчих договорів, оскільки він має публічний характер, специфічний суб'єктний склад та особливу мету подальшого використання результатів робіт. Забезпечення розумного балансу між правами та інтересами замовника і підрядника на законодавчому рівні здійснено шляхом надання замовнику низки додаткових прав.

3. Спростовано позицію щодо можливості віднесення юридичних осіб до споживачів як замовників за договором побутового підряду з огляду на мету подальшого використання результатів робіт. Специфіка правового регулювання предмета договору побутового підряду унеможливорює набуття юридичною особою статусу замовника.

4. Сформовано підхід до визначення змісту поняття договору побутового підряду, згідно з яким він являє собою публічний договір споживчого характеру, за яким підрядник-суб'єкт підприємницької діяльності зобов'язується здійснити виконання певних робіт на користь замовника, результат яких буде використовуватися останнім для побутових чи особистих потреб, а замовник зобов'язується оплатити виконані роботи та прийняти їх результат. Цей договір є двостороннім, консенсуальним, оплатним виходячи з дослідження специфіки правового регулювання.

5. Проведено порівняльне дослідження договору побутового підряду та договорів про надання послуг, договору купівлі-продажу, договору поставки,

трудового договору і виокремлено їх спільні та відмінні риси. З'ясовано, що договір побутового підряду цілком виправдано відокремлено від інших договірних конструкцій та віднесено в чинному законодавстві до різновидів договору підряду з огляду на специфіку суб'єктного складу та предмета договору.

6. Проаналізовано специфіку правового регулювання договору побутового підряду і встановлено, що відносини за даним договором врегульовуються досить значною кількістю нормативно-правових актів. Також було порушено проблему недосконалості законодавства в контексті термінології та висунуто пропозицію з проведення її уніфікації задля усунення колізій.

7. Досліджено особливості динаміки укладення договору побутового підряду, зокрема встановлено, що він укладається в загальному порядку. Дискусійною в доктрині цивільного права залишається форма договору. На основі аналізу правового регулювання та судової практики було висунуто позицію щодо можливості його укладення в усній формі і видачі квитанції чи іншого документа як підтверджуючого факт укладення, так і в простій письмовій формі.

8. Проведено дослідження динаміки виконання договору побутового підряду і встановлено, що на даний час чинне законодавство не врегульовує безпосередньо сам порядок та способи виконання робіт підрядником за умовами договору, а висуваються загальні вимоги щодо належності виконання та відповідності результатів робіт інтересам замовника. Висунуто позицію щодо доцільності такого законодавчого підходу з огляду на стрімке розгалуження видів робіт та неможливість їх подальшого ототожнення в законодавстві.

9. Проаналізовано сутність та складові елементи належного виконання зобов'язань за договором побутового підряду. До таких елементів відносяться предмет, спосіб виконання, строк, місце, суб'єктний склад і їх дотримання в цілому і є запорукою належного виконання зобов'язань. Сформовано позицію

щодо значимості та впливу дій замовника на належність виконання підрядником своїх зобов'язань.

10. Досліджено істотні умови договору побутового підряду і визначено, що до них відноситься умова щодо предмета договору та ціни виконання робіт. Вимога щодо строку не є істотною зважаючи на аналіз правового регулювання договору та застосування до договору побутового підряду правових норм, що здійснюють врегулювання відносин з приводу договору підряду.

11. На основі динаміки укладення і виконання договору побутового підряду було проаналізовано права та обов'язки сторін на етапі переддоговірних відносин, етапі укладення і виконання умов договору та етапі прийняття результатів проведених робіт. Встановлено, що замовник перебуває під особливим правовим захистом, що було здійснено шляхом законодавчого надання йому низки гарантій та правомочностей.

13. Досліджено сутність та специфіку відповідальності за договором побутового підряду. Зокрема, було встановлено, що відповідальність за своєю суттю має превентивний та захисний характер. Умовою для притягнення сторони договору побутового підряду до відповідальності є наявність складу правопорушення, який включає в себе наявність самого факту порушення прав, наявність негативних наслідків та причинно-наслідкового зв'язку між ними. Визначальне значення має також і вина, яка також є елементом складу правопорушення.

14. З'ясовано, що відповідальність за договором побутового підряду характеризується майновим характером і вона може полягати в безоплатному усуненні недоліків робіт, відшкодуванні збитків, сплаті неустойки (у формі пені), відшкодуванні моральної шкоди. На основі проведення аналізу судової практики було встановлено, що відшкодування моральної шкоди є проблематичним, оскільки зазвичай відшкодуванню підлягає моральна шкода тоді, коли вона була спричинена каліцтвом або іншим ушкодженням здоров'я чи спричинена шкодою, яка була завдана майну. Законодавством презюмується відповідальність підрядника, однак замовник також може нести

відповідальність. Також було проаналізовано специфіку досудового та судового врегулювання спорів, що виникають на основі договору побутового підряду.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Банасевич І. І. Договір побутового підряду як вид споживчого договору. *Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України*. 2013. Вип. 33. С. 61–69.
2. Банасевич І. І. Особливості предмета споживчого договору. *Часопис цивілістики*. 2018. Вип. 31. С. 28–31.
3. Банасевич І. І. Поняття та сутність цивільних правовідносин за участю споживачів. *Юридичний бюлетень*. 2018. Випуск 7. ч. 1. С. 178–182.
4. Басовська А. М. Відмежування договору побутового підряду від суміжних договорів. *Науково-інформаційний вісник Івано-Франківського університету права імені Короля Данила Галицького*. 2013. № 8. С. 156–163.
5. Бичкова С. С., Бірюков І. А., Бобрик В. І., Братель О. Г., Гурська Т. Д. Цивільне право України. Договірні та недоговірні зобов'язання: підручник. 3-тє вид., змін. та допов. Київ: Правова єдність, 2014. 495 с.
6. Білоусов Ю. В., Ватрас В. А., Гринько С. Д., Нагнибіда В. І., Нижний С. В., Стефанчук Р. О. Цивільне право України: навч. посібник. Київ: Правова єдність, 2009. 536 с.
7. Бірюков І. А., Заїка Ю. О., Бичкова С. С., Тімуш І. С., Співак В. М. Цивільне право України. Загальна частина: підручник. Київ: Правова єдність, 2014. 509 с.
8. Бошицький Ю. Л., Шишка Р. Б., Шишка О. Р., Шишка І. Р. Цивільне право України. Загальна частина: підруч. для студентів вищ. навч. закл. Київ: Ліра-К, 2013. 759 с.
9. Вакулович Е. В. Класифікація публічних договорів. *Часопис цивілістики*. 2019. Випуск №32. С. 21–25.

- 10.Ганчева А. М. Особливості суб'єктного складу у договорі побутового підряду. *Приватне право і підприємництво*. 2014. Вип. 13. С. 109–112.
- 11.Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003 № 436-IV. Дата оновлення: 16.08.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text> (дата звернення 07.10.2020).
- 12.Гринько Р. В. Щодо питання про виконання цивільно-правового зобов'язання. *Часопис цивілістики*. 2016. Вип. 21. С. 37–42.
- 13.Гриняк А. Б. Договірні зобов'язання з виконання робіт як тип цивільно-правових зобов'язань. *Юридична Україна*. 2013. № 10. С. 48–52.
- 14.Гриняк А.Б. Договори з виконання робіт в цивільному праві України: проблеми теорії і практики: монографія. Київ: НДІ приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України, 2015. 402 с.
- 15.Гриняк А. Б. Елементи належного виконання договорів підряду. *Юридична Україна*. 2013. № 6. С. 48–53.
- 16.Гриняк А. Б. Луць В.В. Особливості правового регулювання відносин за договорами підряду: монографія. Київ: НДІ приватного права і підприємництва НАПрН України, 2011. 300 с.
- 17.Гриняк А.Б. Неустойка як спосіб забезпечення виконання підрядних зобов'язань. *Юридична Україна*. 2012. № 8. С. 51–56.
- 18.Гриняк А.Б. Особливості розмежування договорів підряду та договорів із надання послуг. *Підприємництво, господарство і право*. 2012. № 4. С. 18–20.
- 19.Гриняк А. Б., Пленюк М.Д. Правова природа ризику в договорах з виконання робіт. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2018. Т. 25, № 1. С. 29–49.
- 20.Доценко О.О.,Руських А.С. Особливості договору підряду в сучасних економічних умовах. *Творчий пошук молоді - курс на ефективність: Збірник тез доповідей ІХ Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції молодих учених, аспірантів, студентів, м.Хмельницький, 21 березня 2018 року. Хмельницький, 2018. С.433–436.*

21. Заочне Рішення Долинського районного суду Івано-Франківської області у справі №343/2093/15-ц від 01 грудня 2015 року. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/54282058> (дата звернення: 16.10.2020).

22. Заочне Рішення Івано-Франківського міського суду Івано-Франківської області від 25 листопада 2019 року у справі № 344/3131/18 URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/86081368> (дата звернення: 27.10.2020).

23. Заочне Рішення Малиновського районного суду міста Одеси у справі № 521/19920/19 від 03 квітня 2020 року. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/88576598> (дата звернення: 12.10.2020).

24. Заочне Рішення Приморського районного суду міста Одеси у справі № 522/19648/18 від 09 липня 2019 року URL: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/82945784> (дата звернення: 28.10.2020).

25. Іванов Ю. Ф., Куриліна О. В., Іванова М. В. Цивільне право України: навч. посіб у 2 т. 2-ге вид., допов. і перероб. Київ : Правова єдність, 2019. 340 с.

26. Конак Є.І. Особливості процесів захисту прав споживачів в Україні. *Молодий вчений*. 2017. №2(42). с. 267–271.

27. Коршакова О. М. Проблематика відшкодування моральної шкоди за позовами про захист прав споживачів. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія : Юриспруденція. 2015. Вип. 15(2). С. 27–29.

28. Кришук Б.В. Договір підряду, інші цивільно-правові договори та трудовий договір - основні відмінності. *Актуальні питання реформування правової системи України: матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м.Дніпро, 1-2 липня 2016 року*. Дніпро, 2016. С. 21–23.

29. Лукасевич-Крутник І. С. Відповідальність замовника за договором підряду на проведення проектних та пошукових робіт. *Адвокат*. 2012. № 2. С. 34–38.

30. Лукасевич-Крутник І. С. Договір підряду на проведення проектних та пошукових робіт: монографія. Тернопіль: ВПЦ «Економічна думка», 2012. 180 с.

31.Лукашевич-Крутник І. С. Обов'язки підрядника за договором підряду на проведення проектних та пошукових робіт. *Юридичний вісник. Повітряне і космічне право*. 2013. № 4. С. 77–81.

32.Лукашевич-Крутник І.С. Правове регулювання договірних відносин підряду на проведення проектних і пошукових робіт. *Підприємництво, господарство і право*. 2012. № 8. С. 3–7.

33.Лукашевич-Крутник І.С. Суб'єктивний склад договору підряду на проведення проектних та пошукових робіт. *Адвокат*. 2012. № 7. С. 31–36.

34.Лукашевич-Крутник І. С. Цивільно-правова відповідальність підрядника за договором підряду на проведення проектних та пошукових робіт. *Держава і право: зб. наук. праць*. Юридичні і політичні науки. 2012. Вип. 55. С. 328–334.

35.Лукашевич-Крутник І. С. Юридична природа договору підряду на проведення проектних та пошукових робіт. *Університетські наукові записки*. 2007. № 1. С. 152–157.

36.Менів Л. Д. Проблемні питання захисту прав споживачів. *Журнал східноєвропейського права*. 2018. № 50. С. 37–43.

37.Мироненко В. П. Цивільно-правова відповідальність як вид юридичної відповідальності. *Юридична наука*. 2011. № 6. С. 24–30.

38.Парасюк М. В. Проблемні аспекти захисту прав споживачів в Україні. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Право. 2017. Вип. 44(1). С. 101–104.

39.Пленюк М. Д. Договір побутового підряду як запорука належного виконання зобов'язань. *Підприємництво, господарство і право*. 2014. №4. С. 21–24.

40.Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення: Закон України від 24.02.1994 № 4004-ХІІ. Дата оновлення: 04.10.2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4004-12#Text> (дата звернення: 10.10.2020).

41.Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг: Закон України від 06.07.1995 №

265/95-ВР. Дата оновлення: 01.08.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/265/95-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 12.10.2020).

42.Про затвердження Положення про Державну службу України з питань безпеки харчових продуктів та захисту споживачів: Постанова Кабінету Міністрів України від 02.09.2015 № 667 Дата оновлення: 17.09.2019 URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/667-2015-%D0%BF> (дата звернення: 29.10.2020).

43.Про затвердження Положення про форму та зміст розрахункових документів/електронних розрахункових документів, Порядку подання звітності, пов'язаної із використанням книг обліку розрахункових операцій (розрахункових книжок), форми № ЗВР-1 Звіту про використання книг обліку розрахункових операцій (розрахункових книжок) : Наказ Міністерства фінансів України від 21.01.2016 № 13. Дата оновлення: 01.08.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0220-16#Text> (дата звернення: 12.10.2020).

44.Про затвердження Порядку організації та проведення особистого прийому громадян у Державній службі України з питань безпеки харчових продуктів та захисту споживачів: Наказ Міністерства аграрної політики та продовольства України від 14.02.2018 № 70 URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0260-18#Text> (дата звернення: 29.10.2020).

45.Про затвердження правил побутового обслуговування населення: Постанова Кабінету Міністрів України від 16.05.1994 № 313. Дата оновлення: 17.01.2014. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/313-94-%D0%BF#Text> (дата звернення: 09.10.2020).

46.Про захист прав споживачів: Закон України від 12.05.1991 № 1023-XII. Дата оновлення: 01.08.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1023-12> (дата звернення 07.10.2020).

47.Про ліцензування видів господарської діяльності: Закон України від 02.03.2015 №222-VIII. Дата оновлення: 13.08.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/222-19#Text> (дата звернення 09.10.2020).

48.Про прожитковий мінімум: Закон України від від 15.07.1999 № 966-XIV Дата оновлення:20.01.18 URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/966-14#Text> (дата звернення:29.10.2020).

49.Про рекламу: Закон України від від 03.07.1996 № 270/96-ВР. Дата оновлення: 13.08.2020 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/270/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення 11.10.2020).

50.Резнікова В.В. Правове регулювання посередництва у сфері господарювання (теоретичні аспекти): монографія. Хмельницький: Хмельниц. ун-т упр. та права, 2010. 706 с.

51.Рішення Богунського районного суду міста Житомир у справі №295/3055/20 від 28 травня 2020 року URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/89565938> (дата звернення: 16.10.2020).

52.Рішення Московського районного суду Харківської області у справі № 643/6191/20 від 23.09.2020 року. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/91730152> (дата звернення 12.10.2020).

53.Рішення Самарського районного суду міста Дніпро у справі № 206/5889/19 від 16.01.2020 року. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/87002646> (дата звернення 12.10.2020).

54.Рішення Святошинського районного суду міста Києва у справі № 759/2928/19 від 26 лютого 2020 року URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/88195236> (дата звернення: 16.10.2020).

55.Ситнік О. М. Умови виконання зобов'язань, що впливають з договору побутового підряду. *Часопис цивілістики*. 2014. Вип. 17. С. 180–184.

56.Сопільник Л.І., Новіков В.В., Томюк І.М., Гачак-Величко Л.А. Цивільне право України. Курс лекцій(заг. частина): навч. посіб. Львів: Вид-во Львів. політехніки, 2012. 439 с.

57.Ухвала Верховного суду України від 14 жовтня 2009 року у справі №6-16718св09 URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/6819331> (дата звернення: 27.10. 2020).

58.Харитонов Є.О., Давидова І.В., Некіт К.Г. Цивільне право України: посіб. для аудитор. і самот. вивчення курсу. Одеса :Фенікс,2016. 570 с.

59.Ходико Ю.Є. Щодо розуміння сутності результату робіт та послуг як об'єктів цивільних правовідносин. *Право і суспільство*. 2019. №6. С. 122–128.

60.Цивільний кодекс України : Закон України від 16.01.2003 № 435-IV. Дата оновлення: 16.08.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (дата звернення 07.10.2020).

61.Цивільний процесуальний кодекс України: Закон України від 18.03.2004 № 1618-IV Дата оновлення:13.08.2020 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#Text> (дата звернення:29.10.2020).

62.Черніков Б.Ю. Відмежування договорів підряду та договорів про надання послуг. *Сучасний вимір держави і права: матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м.Львів,19-20 травня 2017 року*. Львів,2017. С.88–89.

63.Шишка Р.Б., Аврамова О.Є., Алямкін В.В., Амеліна А.С. Антонюк О.І. Цивільне право України: підручник. Ч. 2 : Особлива. 2-е вид., перероб. і допов. Київ : Ліра-К,2018. 994 с.

64.Яновицька Г.Б., Кучер В.О. Цивільне право України: навчальний посібник. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2011. 468 с.

65.Яновицька Г. Б. Споживчий характер підрядних договорів. *Правові новели*. 2018. № 4. С. 122–128.

Стандартная
 Экспресс
 Глубокая
 На реферат

Пакетная проверка
 Проверка сайта
 SEO проверка
 Проверка картинок

Проверить уникальность

Игнорировать домены:

Редактор Адрес:

Текст(179341):

ЗМІСТ

ВСТУП 3

РОЗДІЛ 1. ЗАГАЛЬНОТЕОРЕТИЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ДОГОВОРУ ПОБУТОВОГО ПІДРЯДУ 7

1.1. Поняття та правова характеристика договору побутового підляду 7

1.2. Правова природа договору побутового підляду 15

1.3. Правове регулювання договору побутового підляду 22

Журнал: Автопрокрутка

[18:49:07] **Go** **Найдено 1% совпадений по адресу:** https://www.lvdlvs.edu.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=264

[18:49:09] **Go** **Найдено 1% совпадений по адресу:** <https://www.lvdlvs.edu.ua/>

[18:49:09] Тип проверки: *Синдромная* (Понсконки = Go, Bi, Yali)

[18:49:09] Настройка: Число слов в пинг-е = 4

[18:49:09] **ВНИМАНИЕ! Уникальность может быть определена некорректно! (Обнаружено ошибок: 35%)**

[18:49:09] **Уникальность текста 79%** (Пронинорировано подстановок: 0%)